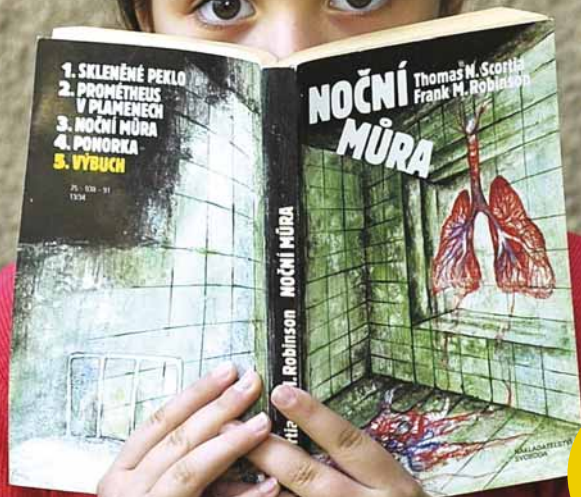

Foto: Jaroslav Klouda

9 177001 1232004 03

Cena 40 Kč

3

2013
ročník 65

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

- 83** ..... **TÉMA: Co přinese Centrální portál českých knihoven?** ♣ Bohdana Stoklasová
- 88** ..... **AUTOMAT KNIHOVNA s Ing. Václavem Jansou Asi je příliš malá bída v českém knihovnictví, nebo příliš velká neochota skutečně spolupracovat...** ♣ Jan Kaňka
- 92** ..... **Ohlédnutí (nejen) za 13. ročníkem konference o spolupráci paměťových institucí** ♣ Lenka Šimková
- 94** ..... **Spuštění portálu Osobnostiregionu.cz se blíží** ♣ Michal Denár
- 97** ..... **JAK NA TO Informační vzdělávání – 4** ♣ Lenka Navrátilová
- 99** ..... **Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA** ♣ Luboš Antonín
- 100** ..... **JAK NA TO Marketing v knihovnách aneb Umíme dát o sobě vědět? – 2** ♣ Libuše Foberová
- 103** ..... **POSTŘEHY–NÁZORY Březnové zamyšlení** ♣ Ludmila Bartoňová
- 104** ..... **RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE**
- 106** ..... **Knihovna Divadelního ústavu a její služby** ♣ Helena Hantáková
- 109** ..... **RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE**
- 110** ..... **Virtuální univerzita třetího věku – zkušenosti z libinské knihovny** ♣ Miroslava Kunešová, Alena Holíková
- 112** ..... **Jak si váží knihovníků a jejich práce v Královéhradeckém kraji?** ♣ Ladislava Zemánková
- 114** ..... **Kdo získal cenu Slovník roku 2013?** ♣ Olga Vašková
- 115** ..... **Z KNIHOVEN**
- 116** ..... **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na duben**
- 118** ..... **LIBOR COUFAL ODPOVÍDÁ Z AUSTRÁLIE**
- 119** ..... **ZE SVĚTA**
- 120** ..... **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

- 1** Centrální portál českých knihoven (str. 83)
2 Virtuální univerzita třetího věku (str. 110)
3 LiStOVáNÍ (str. 115)

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: Olga Vašková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o., F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová), e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209, e-mail: herslova@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 € (dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 3. 2013.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ Central Czech Libraries Portal – what will it do for us? *Bohdana Stoklasová* |83
- ♣ AUTOMATIC LIBRARY with Václav Jansa, doctorand at the Institute of Information Studies and Librarianship, Charles University Faculty of Arts and freelance advocate: Perhaps there is too little poverty in Czech librarianship, or too much unwillingness to really cooperate... *Jan Kaňka* |88
- ♣ Looking back (inter alia) at the 13th annual conference on collaboration between memory institutions *Lenka Šimková* |92
- ♣ *Osobnostiregionu.cz* launch countdown *Michal Denár* |94
- ♣ HOW TO: Information education – 4 lesson samples *Lenka Navrátilová* |97
- ♣ NATIONAL MUSEUM LIBRARY SECRETS: Witnessing the birth of a famous spa, or: A unique sketchbook *Luboš Antonín* |99
- ♣ HOW TO: Marketing in libraries or: Are we able to let them know about us? – 2 *Libuše Foberová* |101
- ♣ INSIGHTS AND OPINIONS: March thoughts *Ludmila Bartoňová* |103
- ♣ Theatre Institute Library and its services *Helena Hantáková* |106
- ♣ Virtual University of the Third Age – experience from Libina Library *Miroslava Kunešová, Alena Holíková* |110
- ♣ How are librarians and their work regarded in the Hradec Králové region? *Ladislava Zemánková* |112
- ♣ Who won the Dictionary of the Year 2013 award? |114
- ♣ FROM THE LIBRARIES |115
- ♣ Regular features

AUS DEM INHALT

- ♣ Was bringt das Zentralportal der tschechischen Bibliotheken? *Bohdana Stoklasová* |83
- ♣ AUTOMATIC BIBLIOTHEK mit Václav Jansa, dem Ingenieur und Doktorand FAMI (Ausbildung zum/zur Fachangestellten für Medien- und Informationsdienste) – Institut der Philosophischen Fakultät in Prag: Vielleicht gibt es zu kleines Elend in tschechischen Bibliotheken oder es gibt zu große Ungefälligkeit für die tatsächliche Zusammenarbeit... *Jan Kaňka* |88
- ♣ Ein Umsehen (nicht nur) nach dem 13. Jahrgang der Konferenz über Zusammenarbeit zwischen Speicherinstitutionen *Lenka Šimková* |92
- ♣ Das Portalstart *Osobnostiregionu.cz* nähert sich schon *Michal Denár* |94
- ♣ WIE DARAUF: Auskunft über Ausbildung – 4 Lektionsvorführungen *Lenka Navrátilová* |97
- ♣ AUS GEHEIMNISE der National Museum Bibliothek: ein Zeuge, der bei der Genese eines berühmten Bad war, oder ein einzigartiger Skizzenblock *Luboš Antonín* |99
- ♣ WIE DARAUF: Marketing in Bibliotheken oder können wir über uns hören lassen? – 2 *Libuše Foberová* |101
- ♣ BEMERKUNGEN-MEINUNGEN: Märznachdenken *Ludmila Bartoňová* |103
- ♣ Bibliothek für Theaterinstitut und ihre Dienste *Helena Hantáková* |106
- ♣ Virtuelle Universität für Senioren – Erfahrungen aus der Bibliothek in Libín *Miroslava Kunešová, Alena Holíková* |110
- ♣ Wie acht man die Bibliothekare und ihre Arbeit in der Region Königgrätz (Hradec Králové)? *Ladislava Zemánková* |112
- ♣ Wer gewann den Preis für das Wörterbuch des Jahres 2013? |114
- ♣ AUS DEN BIBLIOTHEKEN |115
- ♣ Ständige Spalten

Vážení čtenáři, vážené čtenářky, úvodník k tomuto číslu vzniká 1. března, tedy v den, kdy začíná Měsíc čtenářů, dříve také internetu a samozřejmě knihy. Osobně si myslím, že o název zase až tolik nejde. Pročítám zprávy z knihoven, které avizují, co pro své čtenáře připravily. Objevují se propracované a nápadité akce, u některých knihoven v takovém množství, že by stihly pokrýt i nabídku několika dalších. A to těch, které se bohužel k celostátním projektům a kampaním nepřipojují (nebo to nedávají dostatečně najevo?).

Kam tímto přemítáním směřuji? Určitě k tématu březnového Čtenáře, které se věnuje koncepci projektu s názvem *Centrální portál českých knihoven*, provázanému s portálem KNIHOVNY.CZ. Jedná se v něm totiž také o určitou vyváženost, komplexnost a nabídku služeb uživatelům. Jaké jsou jeho plány a cíle, se už dočtete sami. Zároveň ale o pár stránek dále narazíte na polemiku k tomu záměru, a to v rozhovoru s Ing. Václavem Jansou, který do rubriky AUTOMAT KNIHOVNA připravil náš další autor Ing. Jan Kaňka. Ale řeč nebyla jen o tomto portále. Zpovídání propagátor svobodného softwaru má k automatizaci i celkovému stavu českého knihovnictví rozhodně co říci.

Letos se věnujeme také představování zajímavých knihoven, přičemž se zaměřujeme především na ty odborného, institucionálního a podobného typu. V tomto čísle je to Knihovna Divadelního ústavu, která nás bohatou činností a pestrostí služeb velmi zaujala. A navíc, článek o této knihovně vychází ve *Čtenáři* téměř přesně po třiceti letech, jak dokazuje naše RETRO OKÉNKO (které jsme tentokrát nachystali ještě k jednomu příspěvku, právě o měsíci Březnu).

K závěru se náchýlil náš praktický seriál o Informačním vzdělávání, čímž toto téma ale neopouštíme. Budeme rádi za zpětnou vazbu, zda vás taková „kuchařka“ zaujala, a podle toho můžeme připravit další podobnou – třeba k jiné problematice.

Není samozřejmě možné upozornit zde na všechny články, ale snad je takovýto průřez dostačující a mohu se závěrem už jen vrátit k počátečnímu zamyšlení. Moc se mi líbí motto březnového Týdne čtení, které zní *Čtení sluší každému*. Je to vidět i na našich obálkách, co říkáte?

Lenka Šimková

● Klub dětských knihoven a SKIP ČR vyhlašuje již 13. ročník společného pohádkového čtení na mnoha místech naší vlasti, Evropy i zámoří. V jeden kouzelný večer přinese **NOC S ANDERSEMENEM** dětem kromě čtení pohádek řadu neobvyklých aktivit ke vzbuzení jejich zájmu o čtení. Termín nocování je letos stanoven na **5.–6. 4.** Stránky projektu s informacemi i přihlašovacím formulářem jsou www.nocsandersenem.cz.

● Městská knihovna v Třebíči pořádá jednodenní seminář s názvem **Zvukové knihy v roce 2013**, který je určen pracovníkům zvukových oddělení a oddělení, kde pracují se zdravotně postiženými čtenáři. Seminář se uskuteční **9. 4. 2013** v trebičské knihovně. Více informací a přihlášku naleznete u zájemci na stránkách <http://www.knihovnatr.cz/>.

● KDK SKIP vyhlašuje ve spolupráci s Knihovnou Jiřího Mahena v Brně druhý ročník soutěžní přehlídky o knihovnických aktivitách **OKna 2013**. Tentokrát s mottem *Už zase skáču přes kaluže*. Akce proběhne ve dnech **16.–17. 4. 2013** v KJM Brno. Informace a přihláška je k dispozici na <http://www.kdk.munovapaka.cz/>.

● Sekce SDRUK pro informační vzdělávání uživatelů a Městská knihovna Prachatic ve spolupráci s Krajskou knihovnou Vysočiny v Havlíčkově Brodě srdečně zvou na pátý seminář **Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách**, který se uskuteční **24. a 25. 4. 2013** v Prachaticích. Seminář bude probíhat převážně workshopovou formou, bude tedy zaměřen více prakticky. Pozvánku, registrační formulář a další potřebné informace naleznete na webových stránkách SDRUK ČR <http://www.svos.cz/sdruk/planovane-akce/clanek/planovane-akce/>.

NEUŠLO NÁM

● **Služba Ptejte se knihovny vyhlašuje konkurz!** Jste knihovna s unikátním fondem, ochotou najít pro své uživatele i nemožné nebo jednoduše máte rádi svoji práci? Rozšířte řady knihoven zapojených do služby *Ptejte se knihovny* a připojte se k 70 českým knihovnám, které se v současné době podílejí na zodpovídání dotazů. Zaujala vás nabídka? Obráťte se na hlavního koordinátora služby PhDr. Janu Huňovou (Jana.Hunova@nkp.cz), využijte e-mailovou adresu psk@nkp.cz nebo koordinátora během on-line hodin prostřednictvím chatu na stránkách www.ptejteseknihovny.cz.

Co přinese Centrální portál českých knihoven?

ÚVOD

Centrální portál českých knihoven KNIHOVNY.CZ (CPK) umožní klientům získat požadované dokumenty v tradiční tištěné nebo digitální formě a pohotově a komplexní informace kdykoli, odkudkoli a kdekoli.

CPK zastřeší dokumenty i služby nabízené českými i zahraničními knihovnami a dalšími subjekty. Již dnes poskytují české knihovny svým uživatelům kromě tištěných dokumentů řadu databází, obsah digitálních knihoven a dalších informačních zdrojů. Tyto služby jsou však značně roztržité a často málo uživatelsky přívětivé. Běžní uživatelé nejsou schopni informační potenciál, kterým knihovny disponují, plně využít.

Od současného stavu k cíli, kterým je silný CPK zajišťující jednotný přístup do systému českých knihoven, kdy každá z nich bude působit jako jeho rozhraní a každý knihovník bude schopen poskytnout komplexní službu, vede dlouhá a určitě ne jednoduchá cesta, na které budou knihovny muset společně překonávat překážky technologické, finanční, ale i lidské. Čeká je totiž nejen vytipování zdrojů důležitých pro české knihovny a jejich uživatele a volba optimálních nástrojů pro jejich integraci a zpřístupnění, ale i hledání cest ke sdílení uživatelských identit, využití on-line plateb, zlepšení meziknihovních služeb a dodávání dokumentů.

Do roku 2015 by měl být CPK zprovozněn a nasazen v těch knihovnách, které projevíly od počátku zájem o účast při jeho koncipování i realizaci, do roku 2020 potenciálně ve všech českých knihovnách.

NÁVAZNOST NA KONCEPCI ROZVOJE KNIHOVEN ČR

CPK je těsně svázán s *Koncepcí rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015* [1.], konkrétně s cílem **6. Vytvořit jednotné rozhraní systému knihoven s cílem zprostředkování všech nabízených služeb z každé knihovny**. Jeho splnění je jednou z rozhodujících podmínek naplnění vize celé Koncepce – *Klient říká: „V krásné, přívětivé a pohodlné knihovně rychle obsloužen příjemným, kvalifikovaným, očividně spokojeným a motivovaným personálem nebo z pohodlí domova bez ohledu na národnost či handicap, v kteroukoliv denní či noční dobu získám požadovanou kvalitní službu.“*

CÍLE PROJEKTU

Vytvoření jednotného rozhraní systému knihoven je komplexní úkol, proto jsou v Koncepci specifikovány i dílčí cíle, projekty/aktivity:

1. Vytvořit silný portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven.
2. Vytvořit systém sdílení uživatelských identit (využití federativní autentizace).
3. Využít dostupné systémy on-line plateb pro poskytované knihovnické služby.
4. Zajistit koordinovaný přístup knihoven a jejich prostřednictvím uživatelů k informačním zdrojům nabízeným systémem knihoven.

- Optimalizovat systém meziknihovních výpůjčních služeb a dodávání dokumentů s důrazem na rychlost, pohotovost, spolehlivost a efektivní využití informačních zdrojů.
- Vytvořit podmínky k tomu, aby každá knihovna působila jako rozhraní pro vstup do celého systému knihoven a každý knihovnický pracovník byl schopen poskytnout komplexní službu.

ORGANIZAČNÍ A FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ

Formálně CPK prozatím zastrešuje Knihovna Akademie věd, jejíž ředitel Ing. Martin Lhoták je zpravodajem věcně příslušné priority v rámci Koncepce. Koordinátorkou projektu je PhDr. Bohdana Stoklasová, autorka příspěvku. Pro realizaci projektu byla v roce 2012 vytvořena pracovní skupina, v níž byly zastoupeny různé knihovny. Její členové připravili teoretický rámec projektu, *Projektový záměr* [2.] a podklady pro *Žádost o informace (Request for Proposal – RFI)* [3.].

V letošním roce bude v rámci CPK řešeno podstatně více úkolů v porovnání s rokem 2012, proto bylo vytvořeno několik pracovních skupin, jejichž činnost bude směřovat k naplnění jednotlivých cílů projektu:

- pracovní skupina pro centrální portál (vedoucí Bohdana Stoklasová);
- pracovní skupina pro informační zdroje (vedoucí Martin Svoboda);
- pracovní skupina pro sdílení identit a pro on-line platby (vedoucí Petr Žabička);
- pracovní skupina pro MVS a DDS (vedoucí Karolína Košťálová).

Bude také jmenována Rada projektu CPK.

Knihovny a další instituce, které stály u zrodu CPK a které vyslaly své zástupce do pracovních skupin a/nebo Rady projektu, budou i dobrovolnými „předskokany“ v rámci testování a některé z nich při praktické realizaci navržených řešení. Jedná se o knihovny a další instituce uvedené v následující tabulce.

Tabulka 1: Instituce spolupracující na tvorbě CPK

Knihovna Akademie věd ČR, Praha	Knihovna Františka Bartoše, Zlín
Národní knihovna ČR, Praha	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
Moravská zemská knihovna, Brno	Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje
Městská knihovna v Praze	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Národní technická knihovna, Praha	Univerzita Karlova, Praha
Národní lékařská knihovna, Praha	Univerzita Tomáše Bati, Zlín
Městská knihovna Kutná Hora	Knihovna Národního muzea, Praha
Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích	Masarykova univerzita, Brno

Pro organizační zajištění a formální zastrešení CPK se zvažuje využití platformy stávajícího Sdružení knihoven ČR či vytvoření základny nové. Je evidentní, že pro úspěšnou realizaci CPK a zajištění jeho dlouhodobé udržitelnosti bude nutné aktivní zapojení participujících knihoven, vytvoření formálních orgánů a sdružení finančních prostředků i pracovních kapacit s tím, že tyto kroky by měly vést k úsporám na úrovni jednotlivých zúčastněných institucí i celku.

PŘÍNOS PROJEKTU

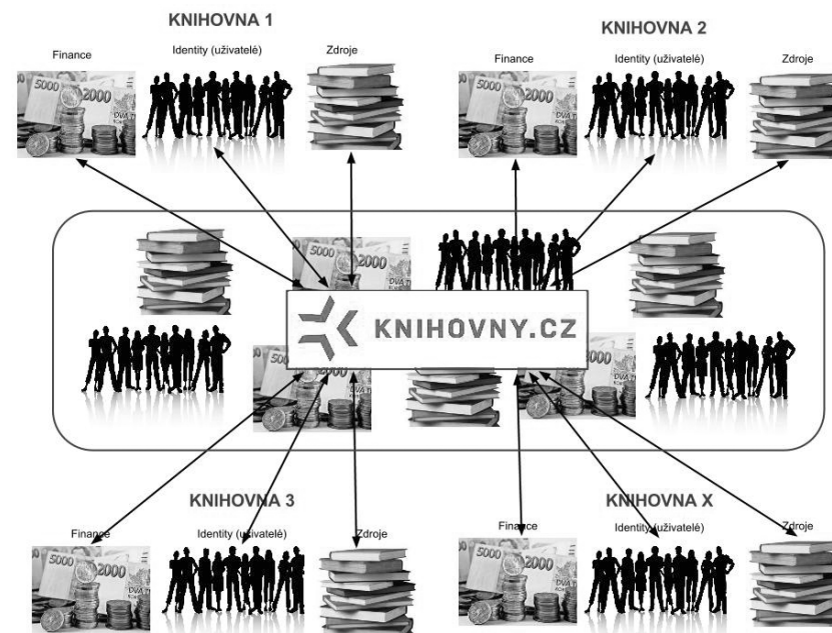
Realizace projektu CPK zásadním způsobem zvýší kvalitu i kvantitu služeb českých knihoven. V současné době existuje v České republice více než šest tisíc knihoven poskytujících veřejné knihovnické služby. Jejich úroveň je ale velmi různorodá. Kvalitní a komplexní služby nyní nabízejí především největší knihovny umístěné ve velkých městech, spektrum služeb v malých knihovnách je velmi omezené. Prostřednictvím CPK budou mít i obyvatelé menších obcí možnost „dosáhnout“ na řadu služeb nabízených dnes pouze ve vzdálených knihovnách, a to přímo z místa bydliště. Těsnější spolupráce a důsledné sdílení informačních, finančních i lidských zdrojů rozšíří nabídku a prohloubí kvalitu služeb i v knihovnách, které působí jako centrální na úrovni národní, krajské, oborové či jiné.

Konkrétněji je možné přínos projektu specifikovat takto:

- Bude k dispozici silný portál jako základní stavební kámen pro zajištění přístupu do celého systému knihoven.
- Systém sdílení uživatelských identit umožní uživatelům přihlášeným v kterékoli knihovně využívat služby i zdroje celé sítě knihoven.
- Využití on-line plateb pro poskytované knihovnické služby omezí nutnost fyzické návštěvy knihoven pouze pro administrativní úkony.
- Koordinovaný přístup knihoven a jejich uživatelů k informačním zdrojům nabízeným systémem knihoven omezí multiplicitní nabídku na jedné straně a „bílá místa“ na straně druhé.
- Pro knihovny bude k dispozici nové rozhraní integrující jejich vlastní katalog a nabídku s širším spektrem zdrojů a služeb. Rozhraní bude parametrizovatelné podle potřeb jednotlivých knihoven/skupin knihoven a bude záležet na jejich rozhodnutí, do jaké míry je využijí.
- Optimalizace systému meziknihovních výpůjčních služeb a dodávání dokumentů s důrazem na rychlost, pohotovost, spolehlivost a efektivní využití informačních zdrojů zvýší komfort doručování tištěných dokumentů přímo do místa bydliště.

Graficky lze cílový stav znázornit takto:

Obr. 1: CPK – cílový stav

SOUČASNÝ STAV

V této době je uzavřena etapa I řešení projektu – rok 2012. Všechny cíle stanovené pro minulý rok byly splněny:

- *Příprava a zveřejnění žádosti o informace (RFI) pro potenciální dodavatele řešení pro centrální portál*
- Vyhlášení RFI bylo vystaveno 10. září a oficiálně proběhlo druhý den během prezentace projektu na konferenci Knihovny současnosti 2012, kde byli přítomni potenciální dodavatelé informací. Veškerá dokumentace je uveřejněna na informačním portále projektu <http://www.knihovny.cz/rfi>.
- *Vyhodnocení odpovědí na RFI*

Formální vyhodnocení a porovnání odpovědí na RFI bylo dokončeno. Stejně jako všechny dané odpovědi má interní charakter a je k dispozici pouze členům řešitelského týmu.

• *Příprava a zveřejnění vzorků pro testování funkčnosti nabízených řešení na datech určených pro integraci v rámci centrálního portálu (Proof of Concept – POC)*

Vzorky byly vystaveny na serveru KNAV, výsledky byly vyhodnoceny a jsou zpřístupněny na infoportále CPK. Veřejné výstupy jsou k dispozici v sekci RFI, ostatní pouze pro členy řešitelského týmu v oddílu *Pro pracovní skupiny*.

• *Vyhodnocení POC*

Vyhodnocení výsledků práce jednotlivých dodavatelů se vzorky proběhlo v průběhu prosince 2012. Podrobnější hodnocení bude pokračovat v prvním čtvrtletí roku 2013.

• *Publicita projektu*

Základním nástrojem pro publicitu byl v roce 2012 informační portál www.knihovny.cz [4.]. Projekt byl prezentován formou přednášky i panelu na konferenci Knihovny současnosti, na Setkání ředitelů krajských knihoven, na konferenci Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě a na Setkání uživatelů Souborného katalogu ČR. Informace byly publikovány v časopisech *Veřejná správa*, *ITlib* a v periodiku *Informace online*.

PLÁNY PRO ROK 2013

Knihovna Akademie věd podala v rámci programu VISK 8/B projekt na etapu II řešení projektu – rok 2013, který nyní čeká na vyhodnocení v komisi. Jeho hlavní cíle lze shrnout takto:

Vytvoření pracovních skupin zaměřených na realizaci jednotlivých cílů projektu

Zatímco etapa řešení projektu v roce 2012 byla přípravnou a požadovala pouze nárazové zapojení členů řešitelského týmu, v roce 2013 již bude podstatně náročnější a bude vyžadovat stabilní řešitelský tým s jasně vymezenými úkoly i kompetencemi. Členové budou rozděleni do již výše uvedených čtyř pracovních skupin zaměřených na dílčí cíle. Průřezové úkoly budou členové celého týmu řešit společně.

Podrobné vyhodnocení RFI a vzorků pracovní skupinou pro CPK

V roce 2012 proběhlo formální porovnání dodaných podkladů, individuální studium a hodnocení materiálů i diskuse na úrovni týmu. Vytvoření specializované pracovní skupiny pro centrální portál v roce 2013 a posílení řešitelského týmu o specialisty na tuto problematiku včetně zástupců knihoven, které již mají implementovány různé centrální indexy navázané na discovery systémy, umožní detailnější vyhodnocení RFI a zpracování vzorků CPK.

Návrh organizačního a finančního zajištění projektu s ohledem na dlouhodobou udržitelnost

CPK je významný celonárodní projekt, na jehož realizaci a kontinuitě bude záležet zkvalitnění služeb tisíce českých knihoven. Proto je nutné dobře promyslet, připravit a dohodnout jeho organizační i finanční zajištění s ohledem na dlouhodobou udržitelnost a stabilitu.

Příprava, realizace a vyhodnocení výsledků průzkumu uživatelských potřeb a očekávání

Pro úspěšnou realizaci projektu je třeba dobře znát uživatelské potřeby a očekávání. Jen pokud se do nich CPK „trefí“, bude úspěšný. V roce 2013 proběhne průzkum uživatelských potřeb a očekávání, který provede na základě zadání řešitelského týmu externí dodavatel specializovaný na tuto oblast.

Příprava, realizace a vyhodnocení výsledků průzkumu potřeb a očekávání knihoven

Stejně jako v případě uživatelů je třeba dobře znát i potřeby a očekávání různých knihoven. Proběhne tedy i takový průzkum, který provedou, opět na základě zadání, pracovníci Knihovnického institutu NK ČR.

Výsledky průzkumů se promítnou do nové verze Projektového záměru i specifikace požadavků v rámci RFP a budou zveřejněny na informačním portále projektu.

Příprava Projektového záměru verze 2

Na základě poznatků získaných v průběhu RFI a souvisejících testů, návrhu organizačního i finančního zajištění a výsledků získaných v průzkumech potřeb a očekávání uživatelů i knihoven bude modifikován *Projektový záměr*. Ten bude základním informativním materiálem pro dodavatele v rámci Request for Proposal – RFP (žádost o nabídku), ale i pro odbornou i laickou veřejnost.

Příprava a vyhlášení RFP včetně přípravy vzorků CPK pro testování

Na RFI z roku 2012 bude letos navazovat RFP. Jeho součástí bude (na rozdíl od RFI) již mandatorní zpracování vzorků dat CPK a bude požadována i cenová nabídka.

Vyhodnocení RFP včetně výsledků testů

Vyhodnocení nabídek i výsledků práce potenciálních dodavatelů se vzorky dat CPK poskytnou cenné informace pro přípravu výběrového řízení na dodavatele řešení pro portál.

Příprava základu zadávací dokumentace pro výběrové řízení

V závěru roku 2013 bude připraven základ odborné části zadávací dokumentace pro výběrové řízení na dodavatele řešení pro CPK. Dále bude rozpracován a upraven právníky v roce 2014, kdy bude výběrové řízení vyhlášeno.

Provoz a rozvoj informačního portálu

V průběhu celého roku musí být zajištěn provoz a rozvoj informačního portálu projektu, na němž jsou publikovány významné informace nejen pro uživatele, knihovny a dodavatele, ale i pro členy řešitelského týmu.

Prezentace projektu CPK na konferencích a seminářích i pro skupiny knihoven či jednotlivé knihovny

Stejně jako loni bude CPK představován na všech významných domácích i na vybraných zahraničních konferencích a seminářích. Kromě toho se uskuteční prezentace pro skupiny knihoven i jednotlivé knihovny – především pro zájemce o účast v projektu. Rovněž proběhne jeho prezentace v odborných periodikách.

Zajištění komunikace projektu CPK

Pro další rozvoj centralizovaných služeb knihoven v České republice vyplývajících z Koncepce rozvoje knihoven do roku 2015 je naprosto nezbytné, aby s tímto trendem byly všechny knihovny dobře seznámeny. Tedy, aby klíčoví lidé v knihovnách (ředitelé, metodici), knihovníci, ale i další – studenti, zřizovatelé, měli představu, kam se služby knihoven budou v příštích letech ubírat. Jen tak je možné vyvolat diskusi a případný posun ve vnímání budoucnosti knihoven i očekávání uživatelů. Komunikace ohledně CPK bude probíhat průběžně.

- **DŮLEŽITÉ ODKAZY:**
- [1.] Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven [online] [cit. 2013-02-06]. Dostupné na: <http://files.ukr.knihovna.cz/200000077-a8cc8a9c7b/Koncepce_PIK_Rozp.doc>.
- [2.] KNIHOVNY.CZ – Centrální portál českých knihoven. Projektový záměr [online] [cit. 2013-02-06]. Dostupné na: <http://www.knihovny.cz/wp-content/uploads/2012/09/KNIHOVNY-CZ_Projektovy-zamer_2012_09_10.pdf>.
- [3.] KNIHOVNY.CZ – Centrální portál českých knihoven. Žádost o informace – RFI [online] [cit. 2013-02-06]. Dostupné na: <http://www.knihovny.cz/wp-content/uploads/2012/09/KNIHOVNY-CZ_RFI_2012_09_102.pdf>.
- [4.] KNIHOVNY.CZ – Centrální portál českých knihoven. Informační portál [online] [cit. 2013-02-06]. Dostupné na: <<http://www.knihovny.cz>>.

ČTENÁŘ SE OMLOUVÁ

V únorovém čísle jsme v článku Jaroslavy Havlové o TDKIV při redakční úpravě zaměnili odborný výraz „příbuzné termíny“ za „příbuzná pojmenování“, čímž může vzniknout nepochopení daného sousloví a kontextu, ve kterém bylo použito. Autoři i čtenáři se velmi omlouváme.

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- ➔ Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2011?
  - ➔ Postřehy z poroty Knihovna roku
    - ➔ Knihovna Slezského zemského muzea v novém
      - ➔ Veletrh Svět knihy Praha 2013
        - ➔ Rozhovor se Zlatou Houškovou a dalšími příspěvky

Asi je příliš malá bída v českém knihovnictví, nebo příliš velká neochota skutečně spolupracovat...

→ Václave, na úvod trochu osobní otázka: **Považuješ se výhradně za „ajťáka“, nebo i knihovníka, případně kombinaci obojího? Co odpovíš, když se tě někdo zeptá, čím jsi?**

Dlouhá léta odpovídám stále stejně. Jsem poslední civilikář Státní technické knihovny neboli „holka pro všechno“. Kromě toho jsem manžel aktivní české knihovnice, přičemž ono partnerství není jen na úrovni obvyklé škály rodinně-vztahových otázek, ale po značnou míru našeho času i odborné. I když v poslední době mají větší prioritu první zuby naší dcerky než knihovny ;-).

Zastávám názor, že dobrý „ajťák“ v knihovně musí umět všechny knihovnické úkony spojené s IT technologiemi. To vzhledem k vysoké míře automatizace všech pracovních procesů znamená, že je schopný poskytnout podporu, umí vše, k čemu je v knihovně potřebný počítač.

Výše uvedené značí potřebu mít v knihovnách vlastní stabilní, aktivní a přátelské IT oddělení, které má přehled o všech klíčových automatizovaných procesech a v případě nutnosti dodá lidi, kteří se zlobícím systémem mohou pomoci, protože vědí, jak funguje po uživatelské i technické stránce.

Mou snahou vždy bylo „být dobrý ajťák v knihovně“, tedy jsem knihovník samouk. S jistou mírou improvizace tak zvládám knihovní procesy od registrace čtenáře přes výpůjčky až po jeho vyloučení za nevracení knížek či sledování pornografie. Stejně jako procedury týkající se knih – od akvizice přes katalogizaci a vytvoření exemplářů až po vyřazení a úbytkové seznamy. Netvrdím, že jsem dobrý knihovník, ale s několika dotazy položenými zkušenějším knihovnickou prací dokáži také odvést. Konečně, jako schopný IT technik musím umět pokládat otázky a hledat na ně odpovědi. Jako v technice platí RTFM (read the

fucking manual – pozn. redakce) a pak se ptej, tak v knihovnictví je to: přečti si AACR2 a pak se ptej zkušenějších (u katalogizace).

Jsem tedy technický hráčička, žijící s knihovnou přes devět let a s jednou knihovnicí, se kterou jsem si obzvláště porozuměl, přes šest let.

→ **Jak bys ze svého pohledu charakterizoval stav automatizace knihovnictví v České republice?**

Po 45 letech snahy zbyrokratizovat přímočaré postupy více, než je nutné, je možné říci, že byla zvládnuta konverze listkových katalogů do digitální podoby, a to včetně pokročilých metod vyhledávání a zpracování procesů výpůjčního protokolu. Data tedy máme, základní procesy také, nezbyvá než řešit zlepšování přístupnosti.

Můj pohled je technický a uživatelský zároveň. Mé názory neovlivňuje návyk knihovníků z povolání ani finanční a smluvní vazby manažerů knihoven. Jde mi o vyhodnocení z hlediska elegance řešení, modernosti návrhu, přijatelnosti pro pracovníky knihoven a jednoduchosti pro čtenáře. O uživatele se jedná v první řadě! Bez nich by knihovny mohly sídlit v halách průmyslových zón a snížit stav svých zaměstnanců o 95 %. Práce, která se v nějakém čase neprojeví ve zlepšení komfortu uživatele knihovny, nemá cenu. Projekty pro knihovníky, ať už pro interní využití bez vazby ke službám knihovny, nebo jen pro budování si vlastního ega odpovědných osob, jsou mrháním prostředků a knihovnám z dlouhodobého hlediska škodí. Zejména, bude-li srovnáván přínos pro společnost s vynaloženými náklady.

Ale zpět ke stavu automatizace... Vidím zde tři klíčová témata – *rigidní systémy, knihovní systémy jako služba a spolupráce v oblasti automatizace knihoven*.

→ **Vezmeme to postupně?**

Ano, začnu od rigidních systémů. Jedná se o knihovní software a nad ním postavený informační systém knihoven, který je buď vyvíjen desítky let, nebo alespoň bezmyšlenkovitě podle desítky let starých postupů. Je to jako u aut, paralelou je letitý dopravní prostředek, třicetiletý kamion pro velké knihovny, dvacetiletá avie pro střední knihovny nebo desetiletá škoda pick-up (či lépe trabant kombi) pro malé knihovny. Vnitřnosti systému, tj. jeho datový model a systémová interoperabilita, jsou poplatné době návrhu. Z dnešních hledisek jsou neoptimální, nedostačující či přímo chybějící. Výrobci k těmto systémům dodávají v rámci novějších verzí „tovární tuning“, s nímž knihovní software prodávají jako nový, pokrokový. V reálu je ale nové rozhraní srovnatelné s dokoupeným valníkem s velkým reklamním transparentem, který knihovna táhne za starým a mírně rezavějším vozidlem.

Chápu, že je to dost obrazné přirovnání. Ale myslím, že auto polepené samolepkami, s novými světlými a dalšími proprietami si většina „nepočítáčových“ lidí představí lépe než aplikační a datový model nebo systém posílání interních zpráv či stavové a bezstavové rozhraní...

Rigidní systémy budou jednou nahrazeny modernějšími. Pro začátek něčím nově zkonstruovaným pomocí dnes běžných technologií, to jsou systémy psané bez zatížení minulostí v posledních několika letech. Později přijde něco „super-hyper-mega“, třeba neuronové sítě, propojené s fulltextovými databázemi. Ale jak bude skutečně vypadat budoucnost, to opravdu nikdo neví, odhadovat ji, je stejně pofiderní jako tvrdit něco o ekologičnosti elektromobilů nebo aut na vodíkové palivové články, pro které je energie získávána z uhelných a plynových elektráren.

→ **Druhé téma úzce navazuje, co řekneš k němu?**

Knihovní systém jako služba je nadějí pro malé a střední knihovny. To jsou ty, které nemají schopné systémové knihovníky spolupracující s IT specialisty. Dnes jsou takové knihovny obsluhovány skupinou létajících administrátorů, většinou lidí spojených s dodavatelem knihovního softwaru, kteří provádí základní úkony údržby, pravidelné placené aktualizace a záplatování.

Malé a střední knihovny si tak mohou za cenu blízkou současným nákladům na provoz AKS při-

dit veřejně přístupný server, na trochu lepší lince k internetu, k němuž to bude mít správce blíže. Je otázkou, zda by nebylo dobré, aby to místo komerčních firem dělaly velké knihovny a za více peněz si tak udržely více kvalitních lidí.

Oproti tomu velké knihovny s vlastními systémovými knihovníky a IT specialisty mohou nákupem AKS ve formě služby značně trahit. Zvykly si na podstatně vyšší úroveň servisu, podpory a místního přizpůsobení využívaného AKS. Naplnění jejich požadavků ve formě nakupované služby by bylo mnohonásobně dražší. Kromě vyšší finanční náročnosti by také přišly o zkušené pracovníky, kteří systémům i procesům v knihovně rozumějí. Ztratily by tedy jedince, kteří jsou schopni tlačit vývoj systémů kupředu.

Bohužel využití *outsourcingu* vždy patřilo a bude patřit mezi oblíbená politická rozhodnutí. Vychází často z velmi pochybných analýz a pokaždé přináší zvýšení nákladů. Pro vedení knihoven je to ale lákavé. Je to moderní byznys slovíčko. A je to rozhodně jednodušší než získávat schopné zaměstnance a v případě jejich nižšího využití je efektivně sdílet v rámci spolupráce knihoven.

→ **Čímž jsme u třetího bodu – spolupráce...**

Můj osobní pocit je takový, že české knihovny a jejich vedení umí spolupracovat jen v případech, kdy jde o získávání peněz ze stále se zmenšujícího koláče státních subvencí. Tyto prostředky z velkých projektů jsou pak často vyváděny do externích firem, u nichž zůstává „know-how“. Knihovny samy si nebudují vlastní týmy specialistů.

V dobách zlých, kdy neprší ani nekapou projektové peníze z dotačních kohoutků, potom není na straně knihoven nikdo, kdo by fakticky spolupracoval na dalším rozvoji, který byl akcelerován dotačními penězi. Asi je příliš malá bída v českém knihovnictví, nebo příliš velká neochota skutečně spolupracovat. Patrně proto nevznikla konsorcia knihoven, která dovedou něco skutečně velkého.

→ **Jedním z impulzů, který nakonec vyústil v tuto sérii rozhovorů, byla diskuse po tvém příspěvku o systému Evergreen a koreferátu Hanuše Karpíška na stejné téma na loňském semináři Elektronické služby knihoven II. Mohl bys nezasvěceným přiblížit fenomén softwaru s tzv. otevřeným zdrojem (open source) právě na pří-**

Kladě tohoto knihovního systému? Co s sebou nese používání takového typu softwaru v knihovnách a jaký je rozdíl oproti práci s produkty komerčních dodavatelů?

Asi začnu shrnutím faktů o svobodném softwaru (s otevřeným zdrojovým kódem) ve třech bodech. Zaprvé – není to zadarmo, stejně jako u komerčních aplikací se musejí lidé, kteří jej programují, nastavují a provozují, něčím živit. Jen se za software neplatí licence, můžete si ho z internetu stáhnout tak, jak je, a dále s ním pracovat zdarma. Zadruhé – máte plnou svobodu. Nemusíte čekat na producenta, kterému platíte značné licenční poplatky, zda se odhodlá vámi požadovanou funkci doplnit, nebo – to je horší možnost – odstranit dlouho nahlášenou závadu. Můžete si to buď udělat sami, nebo si někoho najmout. Produkty své vlastní práce pak můžete svobodně sdílet, nejste svázáni licencí. A konečně zatřetí – je dobré aktivně spolupracovat. Což dané programy zlepšuje a pomáhá je vyvíjet v kýženém směru. Je-li vaše práce dobrá, pak ji ostatní začnou také využívat a v budoucnu bude vámi požadovaná a vyrobená funkcionalita provozuschopná i v nových verzích, aniž byste museli něco dělat.

Jak se vyvinul Evergreen, jsem už mnohokrát na různých konferencích vysvětloval. Shrnu to tedy do pár vět. Vznikl jako produkt knihoven umějíících tak dobře spolupracovat, že vytvořily funkční konsorcium, které potřebovalo dobrý software pro vybudování společného knihovního systému. Při hledání vhodného kandidáta byly nejprve vyřazeny firmy a jejich produkty, s nimiž měly knihovny špatné zkušenosti. Následně se udělalo výběrové řízení mezi všemi dostupnými AKS na americkém trhu, a to jak komerčními, tak i z domény svobodného softwaru. Žádný z existujících produktů nevyhověl požadavkům pro konsorciální knihovní systém. Bylo tedy přistoupeno k vývoji vlastního softwaru se svobodnou licencí. To se ukázalo jako prozřetelné, protože během několika let se přidali další jednotlivci, organizace i knihovní konsorcia. Tyto nové posily se aktivně zapojily do vývoje softwaru, na němž jim záleží a s nímž spojily svůj provoz a budoucnost.

Jaké jsou tedy rozdíly ve využívání svobodného softwaru oproti proprietárnímu? Neplatíte licenční poplatky, v rámci svobody máte neome-

zené možnosti a při jejich využívání i neomezenou odpovědnost. Je již jen na vás, jaká bude vaše budoucnost. Ne na hodném, či zlém dodavateli.

Pokud jde o české uživatele Evergreenu, pak pevně doufám, že mé životní kroky vedou k získání dostatečného času, abych mohl vznikající českou komunitu dále aktivně podpořit. Čtyři nadšenci jsou pro její start dost. Ale alespoň ten, kdo se stará o techniku, na to musí mít dostatek času. Pak přijdou větší pokroky, publicita a s tím, věřím, i početnější skupina uživatelů Evergreenu v České republice.

→ Pracuješ v knihovně, která používá komerčně vyvíjený AKS, ale provozuje i OPAC ve volně dostupném rozhraní (VuFind). Myslíš, že je to perspektivní cesta vývoje či dokonce trend? Vnímáš jako cílový stav jediné rozhraní pro uživatele (VF), či alternativně obě dvě?

Napřed k mé práci. Od 1. 2. 2013 nepracuji v NTK na plný úvazek jako osoba odpovědná za celý IT provoz, ale jen jako konzultant. Nedovedl jsem u vedení knihovny získat dostatek financí pro schopné techniky, kteří by spolu se mnou drželi provoz a hlavně rozvoj ICT. Ve výsledku jsem zůstal sám na práci pro tři a jim nadřízeného stratéga. Nabral jsem neúnosný časový skluz, přestal jsem zvládat trvalou zátěž a stres z odpovědnosti za celý provoz. Došla mi životní energie a trpělivost. Rozhodl jsem se více věnovat rodině, Evergreenu a disertaci, která má sousloví svobodný software pro knihovny ve svém názvu.

Ale k vlastní otázce. Opět se jedná o politické rozhodnutí. Technicky je podle mého názoru podstatně lepší využít VuFind. Náskok mnoha generací oproti systémovému OPACu je pro uživatele obrovským přínosem. Přitom stabilita celého řešení a propojenost s knihovním softwarem pomocí jeho XML rozhraní je pro produkci více než dostačující. Za mne tedy VuFind jako primární OPAC, ten původní nechat ve stavu nedotčeném, co kdyby se někdy hodil nebo se snad někomu líbil více.

→ Projektovaný Centrální portál českých knihoven (CPK) by měl poskytovat discovery řešení nad velkým centrálním i lokálním indexem a dokonce by ve výhledu měl směřovat ke sjednocení knihovních systémů v České republice.

Dokážeš si představit, že by v tomto směru mohla fungovat například dvě výše zmíněná řešení?

Mám obavu, že vznikne další portál v českém stylu vládních portálů. Za obrovskou investici velká míra pozlátka a nulová tvrdá data, to vše spojené s problémy s udržitelností.

U centrálního portálu jsou klíčová validní data, podle nichž je možné vyhledávat. Sebedražší technologie, pomocí níž bude takovýto systém vystavěn, je k ničemu, pokud nebudou aktuální data a dobrá přístupnost, s plnou automatizací všeho na pozadí.

Pro české knihovnictví by bylo dobré začít s čištěním dat. Cílový stav je, aby všechny knihovny záznamy stahovaly, centrální báze Národní knihovny ČR obsahovala kvalitní jedinečné záznamy všech děl ve fondu českých knihoven. Jde o to dotáhnout myšlenku Souborného katalogu ČR do konce. V druhém kroku je žádoucí vznik konsorcií. U veřejných knihoven podle okresů a krajů, u odborných podle oborů. K tomu by mohl být využit knihovní software Evergreen. Třetím krokem by bylo budování centrálního katalogu, který by obsahoval veškeré informace, k nimž jsou metadata v podřízených katalozích. Asi by se dalo využít „něco“ založené na značně výkonově škálovaném nástroji, odvozeném třeba od VuFind. K tomu všemu se přidává vybudování distribuovaného systému jednotného přihlášení; s brokerem pro vyjednání přesunu hlavní (řídící) identity mezi jednotlivými konsorcií.

Podle mého odhadu je to práce tak na deset let, kdyby se ovšem tím směrem ubíralo celé české knihovnictví. Rozhodně v tomto projektu nevidím prostor pro proprietární software. Na programátorské a integrační činnosti by pochopitelně bylo třeba servisních organizací. Ať již soukromých firem, nebo neziskových společností založených knihovnami za účelem vývoje a servisu (příkladem může být CESNET).

Takže je to vlastně jednoduché. Stačí politická vůle. Odolnost proti komerčním tlakům. Dobré centrální projektové řízení složené z odborníků oproštěných od vazeb s rodnými organizacemi. Ochota knihoven podvolit se. Ochota a schopnost knihoven sjednotit své záznamy. Deset let trvající zázrak... a jsme v knihovnickém nebi ;-).

→ A na závěr: Jaká je podle tebe budoucnost knihoven z technologického hlediska? Mají ještě v době narůstajícího e-obsahu své místo v „potravním řetězci“?

Knihovna je základem kultury, společenského života a vzdělanosti. V době, kdy si děti zaopatřují literární referáty na internetu a senioři vládnou e-mailem i webem, kdy studenti jen biflují z taháků a maximálně ze zastaralých skript, nemají knihovny budoucnost ani jako skladiště tlejících knih ani jako poskytovatel elektronických časopisů a knih pro malý okruh zájemců.

Knihovna má být prostorem k setkávání. Místo, kam se člověk rád vrací. Knihovníci v dnešní době musejí nenásilnou formou spolu s učiteli dětem a následně dospělým nabízet k načerpání další vědomosti. Nynějším problémem není nedostatek informací, ale jejich přebytek, přičemž nejjednodušší je sáhnout po těch nejvíce povrchních. Knihovníci by tedy měli vytáhnout na svět poklady civilizace.

A kde je v tom technika? Technika je jen prostředek, i když v dnešní době klíčový a nezbytný, stejně jako lidé technice vládnoucí. Hlavní však je navnadit konzumenty obsahu a neztratit vliv nad jeho tvorbou a propagací. Knihovny musejí pomáhat budovat hodnotnou společnost a z ní získávat a udržet si kvalitní lidi. Jedince, kteří je budou posouvat dál. Neztratit kulturu ve jménu ekonomické efektivity a slepého následování proudu k úplné uniformitě.

Ptal se **JAN KAŇKA**
Foto archiv V. Jansy

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

PhDr. Luboš Antonín – Knihovna Národního muzea, Praha **Ludmila Bartoňová** – Sokolnice **Michal Denár** – Městská knihovna Česká Třebová **PhDr. Libuše Foberová, Ph.D.** – Ústav bohemistiky a knihovnictví, FPF SU v Opavě **PhDr. Helena Hantáková** – Knihovna Divadelního ústavu, Praha **Alena Holíková** – Místní knihovna Libina **Ing. Václav Jansa** – Praha **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín **Miroslava Kunešová** – Místní knihovna Libina **Mgr. Lenka Navrátilová** – Městská knihovna Polička **PhDr. Bohdana Stoklasová** – AKIP, Štěchovice **Mgr. Ladislava Zemánková** – Národní knihovna ČR

Ohlédnutí (nejen) za 13. ročníkem konference o spolupráci paměťových institucí

Ve dnech 28. a 29. listopadu 2012 se v konferenčním sále Národního archivu v Praze uskutečnila v pořadí třináctá konference s názvem *Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě*. Setkání, které je jedinečnou příležitostí ke sdílení znalostí, výměně zkušeností a navázání kontaktů mezi odborníky z jmenovaných institucí, poprvé proběhlo v roce 2000. Dovolujeme si vám nabídnout malý průřez těmito lety s několika postřehy, které by mohly zaujmout zejména ty, již se prvních ročníků neúčastnili. Zároveň chceme připomenout a zachytit vývoj jedné z velmi přínosných akcí v našem oboru.

Kdy?

Termín konání konference, která v prvním ročníku ještě nesla název *seminář*, se v zásadě nemění. První prosincový týden či těsný konec a přelom měsíce listopadu si účastníci mohli v kalendáři pro tuto událost vždy rezervovat. Nejinak tomu bude i v letošním roce, kdy je pro 14. ročník avizován **27. a 28. listopad 2013**. Co se však změnilo, je trvání konference, která se z jednodenní záležitosti rozrostla v roce 2004 ve dvoudenní setkání a v nedávných letech díky nabitému programu dokonce zazněla myšlenka na rozšíření o další den.

Kde?

V roce 2000 se účastníci semináře *Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě: možnosti vzájemné spolupráce* sešli v Malém sále Městské knihovny v Praze na Mariánském náměstí. Nejinak tomu bylo ještě v roce 2001. V roce následujícím, tedy od třetího ročníku, se ale již přesunuli do sálu Státního ústředního archivu v Praze 4 – Chodově, dnes Národního archivu, kde se konference od té doby koná. Určitě je ku prospěchu věci, že shromáždění odborníků hostí jedna z „jiného typu“ institucí, než je knihovna.

Kdo?

Pořadatelem akce je od samých počátků Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a odborným garantem se zásluhou o její konání je PhDr. Vít Richter. Od roku 2003 vítá zájemce o problematiku spolupráce archivů, knihoven a muzeí ředitelka Národního archivu PhDr. Eva Drašarová, CSc. Nechybějí zástupci z politické

sféry, v čemž byl poslední ročník ovšem trochu výjimečný a v dobách v těchto oblastech nejistých se zahájení uskutečnilo bez dalších mluvčích.

Nejhojnější výčet pořadatelů najdeme v roce 2004 – MinervaPlus, Ministerstvo kultury České republiky, Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, Státní ústřední archiv, Národní technické muzeum, Národní knihovna České republiky.

Podpora Ministerstva kultury zůstává i dodnes zachována, poslední ročníky se konají zejména ve spolupráci Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR, Národního archivu a Národní knihovny ČR.

V tomto ohlednutí nelze nezmínit některá jména přednášejících, kteří svými prezentacemi provázejí program již od jeho počátků. Tak například na prvním i posledním ročníku promluvil Mgr. Adolf Knoll (NK ČR) či PhDr. Bohdana Stoklasová. Postupně se samozřejmě přidávali odborníci další, z nichž si dovoluji namátkově připomenout některé pravidelné řečníky: Ing. Stanislav Psohlavec (Albertina Icome Praha), PhDr. Františka Vrbenská (NK ČR), PhDr. Zdeněk Uhlíř (NK ČR), Mgr. Zdeněk Lenhart (Moravské zemské muzeum Brno), PhDr. Miroslav Ressler (NK ČR), Ing. Aleš Brožek (Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem), Ing. Petr Žabička (Moravská zemská knihovna Brno), Ing. Martin Vojnar (Vědecká knihovna v Olomouci), PhDr. Zdeněk Bartl (NK ČR), Ing. Martin Lhoták (Knihovna Akademie věd ČR), Romana Křížová, (Cross Czech, a. s.), Mgr. Andrea Fojtů (Ústav výpočetní techniky UK), Jiří Ber-

nas (Národní archiv v Praze), PhDr. Dušan Katuščák, CSc. (Slovenská národní knihovna), referující z MK ČR, MV ČR a mnoho dalších.

Co?

Velmi zajímavé je podívat se na anketu z roku 2000, kterou najdeme společně s informacemi o prvním ročníku konference na stránkách SKIP ČR. Zapojení účastníci odpovídali na dvě položené otázky *Jaké téma jste na semináři postrádal(a)? a Navrhnete možné oblasti, témata a metody budoucí spolupráce mezi archivy, knihovnami, muzei, galeriemi a památkovou péčí*. Z druhého bodu si dovoluji ocitovat některé odezvy:

- *společné provozování webových serverů institucí, např. v určitém teritoriu,*
- *standardizace terminologie,*
- *porovnání metodik, hledání společných bodů (popisných polí) při zachování specifík jednotlivých typů institucí,*
- *standardizace x unifikace,*
- *zajištění vzájemné informovanosti x zachování rozmanitosti a osobitosti,*
- *zapojení zástupců institucí do systému školení knihovníků,*
- *jednotný systém standardů pro knihovny, archivy, muzea,*
- *DTD pro popis objektů: knihy, exponáty, památky, archiválie,*
- *metodika spolupráce fondů (obraz, formáty, evidence-databanky, systémy, předtisková příprava, archivace dat a jejich správa),*
- *výroba elektronických publikací,*
- *technické informace o systémech,*
- *virtuální globální databáze a katalogy,*
- *využívání možností a zkušeností knihoven pro muzea a archivy (zkušenosti ICT, možnost školení v učebnách ICT knihoven),*
- *společná prezentace historických období,*
- *centrální portál kulturního a přírodního dědictví,*
- *z různých hledisek (odborných, regionálních atd.) uspořádané adresáře, databáze,*
- *naskenované podoby uměleckých děl pro výběr el. katalogu, internetu.*

Prostřednictvím konferenčního programu jednotlivých let je možné mimo jiné sledovat, jak se tyto body, náměty či představy dále naplňují či proměňují. Vývoj ICT pokročil zásadním způsobem, potřeby definované v roce 2000 slovy

„standardizace, spolupráce, sdílení“ zůstávají a rozvíjejí se.

Jak?

Prezentace jsou každoročně vystavovány na stránkách <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip>, v některých ročnících z nich byl sestaven i sborník. V několika předchozích letech probíhalo zároveň hlasování o nejoblíbenější příspěvek či jsou vybrány postřehy účastníků. Od samého začátku přináší zprávu o jednotlivých příspěvcích časopis *Ikaros*; *Čtenář* se zanedlouho přidá a v posledních letech reflektuje především zaznívající tendence a autory vybraných referátů oslovuje ke zpracování tematických článků. Některými loňskými tématy jsme se již na stránkách *Čtenáře* zabývali, na jiná se můžete těšit. Hned v tomto čísle najdete příspěvek Michala Denára o projektu *Osobnostiregionu.cz*, který posluchače velmi zaujal. Dále připravujeme například článek o problematice perzistentních identifikátorů digitálních dokumentů.

AKM 2012

Na loňské konferenci zaznělo 33 příspěvků. Nechyběly aktuální informace o projektu Národní digitální knihovny či zapojení institucí a jejich spolupráce v rámci Europeany. Své aktivity na poli digitalizace představily kromě již tradičních zástupců (NK ČR, MZK ČR atd.) různorodé paměťové a další instituce (namátkou například Národní filmový ústav, Divadelní ústav, Krajská knihovna Vysočiny, Knihovna AV ČR, nechyběly oblastní archivy či firma Cosmotron). Závěr konference byl věnován připravované novele autorského zákona v souvislosti s tím, co (možná) přinese v oblasti zpřístupňování digitálních dokumentů. Je zřejmé, že mezi zainteresovanými hráči nastává období hledání nové rovnováhy, která byla v kontextu tradičních dokumentů již svým způsobem nastolena.

Pokud bych měla zachytit jen jednu ze zajímavých myšlenek, které rezonovaly napříč všemi příspěvky, dovolila bych si částečně využít slova Mgr. Adolfa Knolla z první prezentace: Knihovny a další paměťové instituce by v digitální éře měly „nabízet v širším prostředí věci obecně málo dostupné nebo nedostupné, neboť konkurence je mnohem silnější, než jsme si ochotni připustit“.

LENKA ŠIMKOVÁ ctenar@svkkl.cz

Spuštění portálu Osobnostiregionu.cz se blíží

Městská knihovna Česká Třebová se již několik let snaží aktivně vytvářet databázi lidí osudem spřízněných s regionem. V minulém roce jsme se rozhodli přehodnotit přístup k celému projektu. Stávající systém administrace databáze neumožňoval dále zkvalitňovat vytvořené záznamy přidáváním vzájemných vazeb nebo multimediálního obsahu. Zcela nevyhovující se jevila forma prezentace záznamů. Databáze regionálních autorit byla součástí katalogu knihovny, což výrazně komplikovalo přístup k datům. Pokud se někomu podařilo tuto položku v nepřehledném katalogu nalézt, musel k prohledávání využít komplikovaný formulář. Nebylo tedy divu, že zájem o databázi nebyl velký. V minulém roce jsme začali vytvářet vlastní systém, který měl tento stav změnit a nabídnout zájemcům nástroj, který data zpřístupní v graficky příjemném prostředí a umožní záznamy jednoduše a přehledně procházet.

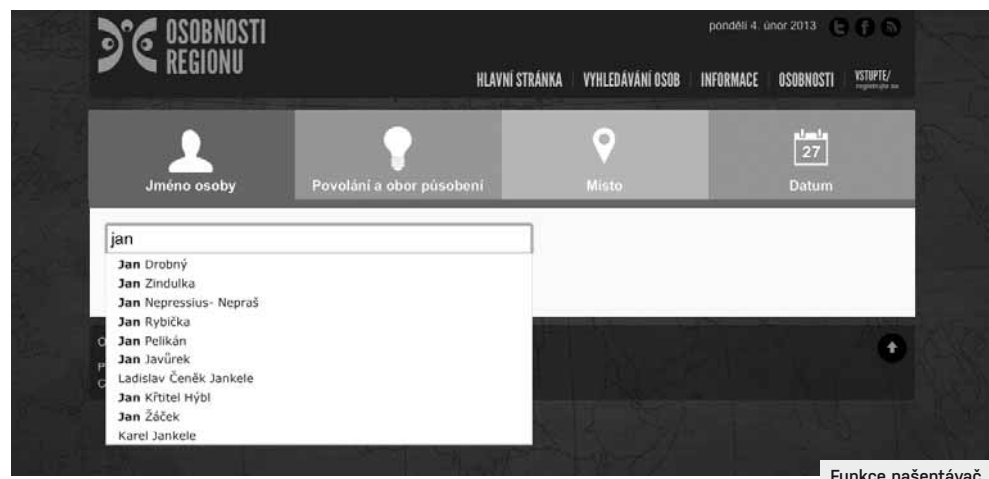
Výhodou tvorby systému na „zelené louce“ je maximální svoboda při jeho návrhu. Zároveň každý tvůrce podstupuje riziko, že se zvolená struktura dat časem ukáže jako nedostatečná nebo problematická. Proto jsme nejprve provedli analýzu několika formátů v oblasti katalogizace autorit. Jako nejzajímavější jsme vyhodnotili ten, který se používá pro zpracování muzejních autorit.

Protože jsme však chtěli proces tvorby a editace záznamů zjednodušit, došlo k určitým ústupkům. Současně se nám podařilo ponechat formát otevřený pro případ budoucí potřeby rozšíření stávajících polí nebo přidávání dalších. Data jsou v databázi v čisté formě a nemělo by tedy být složité vytvořit exportní filtry nebo XML soubory pro propojení s jinými systémy.

Jak již bylo zmíněno, jedním z nejsilnějších impulzů ke změně byla snaha, co nejvíce zpřístupnit data pro využití širokou veřejností. Chtěli bychom kolem portálu postupně vybudovat komunitu lidí, které regionální historie zajímá. Tento zájem se může projevit dvěma způsoby. Informace lze z databáze získávat, ale také je do ní přidávat. Dnes se mnoho lidí aktivně zajímá o genealogii, takže jim náš portál může pomoci zjistit nové skutečnosti, nebo naopak mohou doplnit záznamy o výsledky vlastního pátrání.

Nejvíce nás zajímají dvě skupiny: zástupci mladé generace (studenti středních a vysokých škol)

Funkce našeptávač

Hlavní stránka portálu

a senioři. Té první bychom rádi nabídli například inspiraci při odhalování historických událostí, které mohou využít třeba při tvorbě seminárních prací. Případná nová zjištění pak zpětně mohou obohatit databázi. Protože chceme studenty s naším projektem důkladněji seznámit, oslovili jsme místní gymnázium a jednáme o možných formách spolupráce. Právě připravujeme podklady pro „cover story“, na které jim předvedeme postup při hledání a ověřování informací při tvorbě záznamu. Pro tuto ukázkou jsme vybrali několik konkrétních záznamů o letcích RAF, kteří pocházeli z našeho města. Skupina seniorů je naopak pozvolna mizejícím očitým svědkem a potenciálním zdrojem dalších informací. Věříme, že by bylo zajímavé získat

a zaznamenat jejich svědectví o průběhu některých událostí, protože za několik let již možná nebude něco takového možné. Byť jsou osobní vzpomínky subjektivním pohledem pamětníka, mohou nám předat intenzivní lidskou zkušenost.

Snažíme se také o spolupráci s knihovnami. Nyní se pokoušíme o import dat knihovny v Ústí nad Orlicí. Pokud se vše podaří, bude v databázi přibližně 1500 osob. Velmi rádi bychom také navázali užší kooperaci s Městským muzeem a Okresním archivem. Za velmi důležitý zdroj informací a materiálů považujeme místní amatérské historiky a filantropy.

Velkou pozornost jsme věnovali návrhu rozhraní a ovládání webové aplikace. Usilovali jsme

OSOBNOSTI REGIONU

pondělí 4. února 2013

HLAVNÍ STRÁNKA VYHLEDÁVÁNÍ OSOB INFORMACE OSOBNOSTI VSTUPEZ/registrace

Odešlat dotaz

FILTRY

Zobrazit 8 osob

DATUM NAROZENÍ

1906 - 1920

PROFESE A OBORY PUSOBENÍ

vojáci

MISTA

Příjmení	Jméno	Místo narození	Místo úmrtí	Narození/úmrtí	Obory zájmu
Čejka	František	Prosetín (Česko)		1913 - 1983	partyzáni , strojaři, vojáci, vojáci z povolání
Doležal	František	Česká Třebová (Česko)	Bučovice (Česko)	1909 - 1945	vojenští letci, vojáci, vojáci z povolání
Dorčinec	Michal		Česká Třebová (Česko)	1919 - 2003	legionáři, vězni, vojáci
Kráčmer	František	Česká Třebová (Česko)	Kelpen-Oler (Nizozemí)	1916 - 1941	piloti, vojáci, vojáci z povolání
Macháček	Vlastimil	Česká Třebová (Česko)	průliv La Manche (Velká Británie)	1908 - 1942	vojáci, letci, vojáci z povolání, vojenští letci, piloti
Milkovič	Josef	Česká Třebová (Česko)		1914 - 1986	vojáci, legionáři
Plocek	Antonín	Česká Třebová (Česko)	Mere (Velká Británie)	1912 - 1941	vojáci, vojenští letci, piloti
Šixta	František	Česká Třebová (Česko)	Kelpen-Oler (Nizozemí)	1913 - 1941	vojáci, vojenští letci, vojáci z povolání

Display Num 20

O projektu / Přidejte se / Prohlášení o přístupnosti

Používáme HTML5 a CSS3

Copyright © 2012 OsobnostiRegionu.cz, Městská knihovna Česká Třebová

Kombinované vyhledávání

o to, aby i méně zkušený uživatel internetu našel požadované informace. Proto jsme se chtěli vyhnout složitým vyhledávacím formulářům a těžko srozumitelným nebo odborným výrazům. Inspiraci jsme hledali v on-line službách, které široká veřejnost velmi dobře zná a denně je používá. Mezi ně patří e-shopy, informační portály nebo veřejné e-mailové servery.

V režimu jednoduchého vyhledávání je možné hledat podle jména, povolání a oboru, místa a data. V rozšířeném lze pak tyto možnosti vzájemně kombinovat. Při každé změně vyhledávacích parametrů je okamžitě patrné, kolika záznamů se definice týká. Systém tak vede uživatele ke zprůsňení, nebo naopak zobecnění požadavku podle toho, kolik dané nastavení vyhledávacích požadavků nabízí. V místech, kde uživatelé vypisují nějaký text, je integrována funkce našeptávání. To zrychluje zápis a předchází překlepům, které vedou k nerelevantním výsledkům při hledání. Funkci našeptávače využívá také administrátorská část, kde pomáhá například při výběru míst nebo povolání. Aktivně tak zabraňuje tvorbě duplicitních záznamů, které snižují kvalitu databáze. Detail osoby může obsahovat odkazy, fotografie, zvukové soubory a videa. Do budoucna chceme propojit záznamy s naší vznikající digi-

tální knihovnou. Bude-li se osoby týkat nějaký dokument, který bude k dispozici v digitální podobě, bude možné si jej prohlédnout. V detailním zobrazení systém nabídne také osoby nějakým způsobem související (příbuzní, současníci, členové stejného spolku, spolubojovníci atp.).

Hlavní stránka obsahuje aktivní moduly, v nichž se zobrazují profily podle předem zadaných kritérií. První řada je sestavena z vybraných osobností, které považujeme za zajímavé. Druhá pak ukazuje osoby, jež mají v daném období nějaké výročí. Uvažujeme o tom, že v případě zájmu dalších knihoven bude možné pro ně vytvořit titulní stranu, která bude zobrazovat pouze záznamy dodané touto knihovnou. V současné době jsme schopni importovat data z webového katalogu Clavius, případně z tabulky ve formátu XLS.

Představení projektu veřejnosti plánujeme na konec letošního března a doufáme, že se nám podaří zprovoznit všechny zmíněné funkcionality. Pokud se projekt veřejnosti zalíbí, budeme pokračovat v jeho vývoji a vylepšování. Rychlost a rozsah dalšího vývoje záleží také na tom, v jaké výši se nám podaří zajistit jeho financování.

MICHAL DENÁR

michal.denar@ceska-trebova.cz

JAK NA TO

LENKA NAVRÁTILOVÁ navratilova@knihovna.policka.org

INFORMAČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – 4

Ukázky lekcí

Bez delších teoretických úvodů a vysvětlování nabízím v posledním dílu našeho seriálu dvě vypracované lekce informační výchovy (jednu najdete v tištěné podobě tohoto čísla a druhou v jeho elektronické verzi, kde si můžete navíc stáhnout i další potřebné materiály k jejich uskutečnění – texty a pracovní listy). Struktura popisu lekcí je následující: v úvodu je k dispozici anotace a veškeré informace, které oceníte nejen vy jako realizátoři (využití metody, cílová skupina...), ale také pedagogové, kterým lekce nabízíte (cíle, žák rozvíjí...). Následuje konkrétní rámec lekcí i s metodickými pokyny. V závěru jsou uvedena doporučení a zkušenosti z jejich realizace.

Lekce JAK DALEKO JE SLUNCE?

—> Anotace lekce

Na základě četby beletristických textů Ivana Klímy žáci poznávají konkrétní přírodní jevy.

S důrazem na čtení s porozuměním jsou vedeni k tvorbě výzkumných otázek, které na čtený text navazují. Tyto otázky si pak v rámci skupiny sami zodpovídají s využitím rozmanitých informačních zdrojů. Veškerou svoji práci prezentují a práci s informacemi reflektují v plně šíři – definice informační potřeby, její uspokojení, hodnocení relevance a důvěryhodnosti získaných informací, praktické využití informace i její začlenění do vědomostního aparátu.

—> Cílová skupina

Žáci 3.–5. tříd ZŠ – podle požadavků pedagogů a návaznosti na ŠVP (téma by mělo korespondovat se školním učivem).

—> Časová dotace

Dvě vyučovací hodiny = 90 minut.

—> Cíle lekce:

- posunout čtení s porozuměním na vyšší úroveň – žák umí definovat na základě čtení textu další informační potřebu;
- vybudovat u žáků dobré návyky při práci s naučným textem;
- prakticky poukázat na možnosti vyhledávání konkrétních informací – definice a uspokojení určité informační potřeby jedince;
- demonstrovat rozdílnost informačních zdrojů;

- zhodnotit relevanci a důvěryhodnost informačních zdrojů;
- plnohodnotně navázat na výuku ve škole.

—> Žák v průběhu lekce rozvíjí:

- **čtenářské dovednosti** – čtení s porozuměním, práce s beletristickým textem, s naučnou literaturou, posuzování a hodnocení čteného textu, sdílení přečteného textu, utvoření vlastního názoru;
- **práce s informačními zdroji (IZ)** – definice informační potřeby, vyhledávání v různých IZ, vyhodnocení relevance získaných informací, praktické využití informací;
- **rozvoj komunikační kompetence** – prezentování dovednosti, komunikace při týmové spolupráci, naslouchání, vyjádření vlastního názoru;
- **rozvoj sociální kompetence** – spolupráce ve skupině, respekt k ostatním, naslouchání, sebereflexe.

—> Využití metody:

- rychlí špioni;
- čtení s porozuměním;
- tabulka V_CH_D (definice informační potřeby a její naplnění);
- prezentace žáků – diskuse.

RÁMEC AKTIVIT – METODICKÁ OPORA PRO REALIZÁTORY LEKCE

1. Rychlí špioni – úvodní aktivizační úkol /fáze evokace/

Žáky rozdělíme do tří skupin. Každá z nich nominuje jednoho špiona, jehož úkolem bude pře-

dat skupině získané informace – v tomto případě klíčová slova z textu, který budou žáci následně číst. Špion nesmí mluvit, pouze kreslit – jeho skupina na základě kreslení hádá slova. Na papírky si předepíšeme klíčová slova z textů, špionům vždy ukážeme jedno společné slovo, které hádají všechny skupiny. Aktivitu lze pojímat jako soutěž.

Vyhodnocení: Víte, co jsou to klíčová slova? /vysvětlíme/ Toto byla klíčová slova z příběhů, které budete číst. Nejlepší skupina si může vybrat téma textu, který chce číst.

2. Čtení s porozuměním – práce s beletristickými texty Ivana Klímy z knihy *Jak daleko je slunce?* /uvědomění si významu/

Připraveny máme tři různé texty pro tři skupiny. Následuje čtení a vyprávění:

- Nejprve si každý žák text přečte sám potichu tak, aby jej uměl odvyprávět ostatním. /Pokyn před čtením – že mají žáci dočteno, poznáme tak, že odloží papír s textem./
- V rámci své skupiny si ve dvojici, popřípadě trojici příběh převyprávějí.
- Skupiny si převyprávějí své příběhy navzájem, a to tak, že se střídají po jedné větě. Ostatní vždy poslouchají skupinu, která prezentuje. /Pokud jsou děti menší, můžeme nechat vyprávět dobrovolného mluvčího skupiny./

Vyhodnocení: Jak se vám příběhy líbily? Byly to pohádky? Našli jste tam nějaká fakta? Potřebovali byste k nim více informací? Co je pravda a co fikce? Necháme žáky, aby si barevně vybarvili ty části příběhu, o kterých si myslí, že jsou založeny na skutečných přírodních jevech – i když třeba jen částečně.

3. Tabulka *Vím-Chci vědět-Dozvěděl jsem se*

Žákům rozdáme natištěné tabulky V-CH-D. Do sloupečku *Vím* si zapíší, co na základě přečteného textu vědí, nebo si myslí, že vědí (např.: nad mraky je zima). Nejdříve si vše zapíší sami a pak porovnájí s ostatními členy skupiny. Poté mají za úkol vymyslet výzkumné otázky k tématům a ty zapsat do sloupce *Chci vědět* (např.: proč je nad mraky zima?). Opět nejdříve sami a poté ve skupině. /Pokud jsou žáci mladší, je dobré mít vymyšlené výzkumné otázky a případně je skupinám přidělit./ Dalším krokem je odpovídání na otázky: žáci mají přístup na internet i do celé knihovny (do oddělení pro děti, a klidně i pro do-

spělé). Ve stanoveném časovém limitu mají za úkol najít ověřené a pravdivé odpovědi na definované otázky. Důležité je, aby získané informace vždy ověřili a dokázali uvést zdroj, ze kterého čerpali.

Mladším žákům ve skupinách doporučuji přidat pracovní role: špion (hledá zdroje informací, např. nosí knihy), ověřovatel (hledá na internetu), zapisovatel (zapisuje do tabulky), mluvčí a koordinátor (hlídá čas, kontroluje a prezentuje výsledky, obhajuje informační zdroje). V rámci skupin tak mohou vzniknout pracovní jednotky, které si rozdělí zkoumané otázky tak, aby bylo zajištěno, že všichni budou pracovat a nevznikne chaos.

4. Prezentace a zhodnocení /reflexe/

Po uplynutí časového limitu žáci představují výsledky zapsané ve sloupci *Dozvěděl jsem se* a vysvětlují ostatním danou problematiku. Důležité je, aby mohli prezentovat všichni! Díky rozmanitosti témat se žáci dozvědí mnoho nového a poznají způsob práce různých skupin – vyhledávání informací.

Vyhodnocení: *Kdo/kde/jak/proč hledal...? Co je lepší, relevantní, ověřitelné...? Nechte žáky mluvit, jak pracovali, co našli, jak to zhodnotili. Zaměřte se na vybrané odpovědi – kde jste tuto konkrétní informaci našli, jak by to bylo jednodušší, jak víte, že je věrohodná atd. Jaký je rozdíl ve vyhledávání na internetu a v publikacích – jak jste pracovali s encyklopedií, jak se slovníkem, jak s učebnicí? Na jakých webových stránkách jste hledali, jak jste se ptali?*

ZKUŠENOSTI ZE ZPĚTNÝCH VAZEB OD STUDENTŮ, DOPORUČENÍ

- Necháme studentům co nejvíce volnosti v rozhodování, nic jim nenuťme ani přehnaně nevysvětlujeme.
- Buďme spíše asistentem a průvodcem, nikoli učitelem.
- Nechme žáky dělat chyby i špatně vyhledávat – vlastní zkušenost je směrodatnější než poučování od jiných.
- Důležité je po úkolu diskutovat: jak jste plnili úkol, je to tak dobře, jak to dělala jiná skupina, sdílejte svoje zkušenosti a názory... Ve chvíli, kdy si to sami vyzkoušejí, k problému přistupují úplně jinak.

- Do práce ve skupinách zasahujeme spíše jako rádcí, koordinujeme pouze v případě nutnosti.
- Snažme se, aby se studenti také učili tzv. měkčím dovednostem.
- Nejsme dozorcí a knihovna není škola.
- Dejte žákům prostor mezi sebou mluvit, radit

si, spolupracovat. I za cenu, že se ne vždy budou věnovat tématu – když posléze práci prezentují před ostatními, velmi rychle pochopí, že ji nemohou podcenit.

Přeji vám hodně úspěchů!

Z TAJEMSTVÍ...

Knihovny Národního muzea

Svědék zrodu slavných lázní aneb Unikátní skicář

Oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea eviduje přes tři sta padesát zámeckých knihoven na území ČR. Některé z nich jsou pouhými torzy, která čítají pár desítek svazků, jiné jich mají desetitisíce. Zásadou dr. Bohumíra Lífky se podařilo v neklidných padesátých letech minulého století zachránit historická jádra těchto knihoven, a tím položit základ ke studiu dějin knižních sbírek aristokracie na našem území. Desetiletí trpělivého průzkumu těchto knihoven nám umožňuje nahlédnout na úroveň vzdělání a zájmy aristokracie, která byla vedle církevních řádů hlavním nositelem „vysoké“ kultury a vzdělanosti v zemi. Šlechtické knihovny, z nichž ty největší mají tzv. encyklopedický charakter, nesloužily pouze svým majitelům, ale byly otevřeny i prominentním badatelům a vzdělanému vrchnostenskému úřednictvu. Jednalo se tedy sice o knihovny soukromé, ale přístupné vybrané vrstvě inteligence.

V zámecké knihovně Staré Sedliště se nalézá soubor amatérsky provedených perokreseb Johanna Nepomuka Felbingera. Mezi množstvím kresbiček různých žánrů objevíme čtrnáct vyobrazení Mariánských Lázní, která zachycují nejstarší lázeňské budovy z roku 1790 či dřevěné boudy označené jako divadlo z roku 1820, řadu staveb a stavbiček, které buď zcela zanikly, nebo změnily podobu pozdějšími přestavbami. (Obrazová příloha viz 3. str. obálky.) Vedle Mariánských Lázní jsou na kresbách dokumentovány také dobové podoby kláštera v Teplé, radnice v Lokti, pomníku Bedřicha III. Pruského v Teplícih, lovecká chata v Kynžvartě, pohled na Trosky, parník Čechie plující pod mělnickým zámekem a most císaře Ferdinanda v Berouně.

Autor kreseb Johann Nepomuk Felbinger (1768–1855) byl účetním kláštera v Teplé, v jehož službách strávil 37 let. Premonstrát z tohoto kláštera se rozhodujícím způsobem zasloužil o vznik a budování později světově proslulých lázní a Felbinger, který se ve zralém věku stává váženým mariánskolázeňským občanem, byl svědkem proměny bažinatého pralesa ve město parků, lázeňských pavilonů a kolonád.

Zámecká knihovna Staré Sedliště, jejíž součástí uváděný rukopis je, pochází ze zámku, který stával na Tachovsku a který byl zlikvidován v souvislosti s plánovanou výstavbou vodní zásobárny pro jader-nou elektrárnu v Temelíně. V 19. století zámek patřil nobilitované měšťanské rodině ze Sokolova, Heidlerům z Heilbournu. Neznámější z jejich příslušníků Karel Josef Heidler (1792–1866) vystudoval medicínu na pražské univerzitě a působil jako lázeňský lékař v Mariánských Lázních. Stal se jedním ze zakladatelů mariánskolázeňské balneologické tradice a povzněl tamní lázeňství na evropskou úroveň, léčil i Johanna Wolfganga Goetha. Publikoval ve francouzštině a němčině řadu balneologických studií, popisů a rozborů minerálních pramenů severozápadních Čech a jejich léčebných účinků. Konvolut kresbiček patrně posloužil Heidlerovi při psaní jeho vlastních knih o Mariánských Lázních, původně je ale jejich autor Johann Nepomuk Felbinger mohl zamýšlet jako obrazový doprovod ke vlastní Kronice Mariánských Lázní, zachycující období let 1786–1855. Rukopis této velmi cenné kroniky se složitými cestami dostal do sbírek muzea v Chebu a jeho edici, doplněnou českým překladem a odborně komentovanými obrázky Felbingerova skicáře ze Starého Sedliště, vydalo v roce 2008 Městské muzeum Mariánské Lázně.

LUBOŠ ANTONÍN, Oddělení zámeckých knihoven KNM

MARKETING V KNIHOVNÁCH ANEBO UMÍME DÁT O SOBĚ VĚDĚT? – 2

Na co by se měly soustředit marketingové kampaně?

Na hodnotu knihovny – knihovny jsou nepostradatelné pro společnost a demokracii.

Na kvalitu informačních služeb – vědí všichni, že rychlá informace nemusí být relevantní – kvalitní? Google je mocný, ale dobrý knihovník je mocnější.

Na osobnost knihovníka – prestiž knihovnické profese – nejlepší propagací knihovny je knihovník! Jak knihovníky vnímá veřejnost, co o nás vědí? Nejsme jen popelky, šedé myšky?

Kouzlo loga

Základem firemní strategie je LOGO. Často je prvním vizuálním kontaktem se zákazníkem. Kvalitní logo musí být jedinečné, dobře zapamatovatelné, jednoduché, musí vyjadřovat poslání firmy, být dobře použitelné na písemnostech a především by se mělo líbit zákazníkům. Jedná se o jakýsi reklamní štít, značku, která prezentuje firmu navenek. Důležitou roli v něm hraje barva, typ písma a doprovodný slogan.

Připomeňme motto McDonaald's: *Kvalita, servis, čistota a jistota; Lásky a chutě k jídlu.* Není nikdo, kdo by nevěděl, jaké služby McDonald's nabízí. Síla loga je podpora službou, která je unifikovaná a je na ni spolehnutí. Všude dostanete konkrétní jídlo, čerstvé, prostředí je charakteristické, uklizené, čisté toalety, rychlá uniformovaná a vlnitá obsluha atd. Logo, motto a filozofie knihovny potvrdíme kvalitou služeb, jejich spolehlivostí, kompetentností personálu a příjemným prostředím.

Jak zajímavé by bylo, kdyby měly veřejné knihovny své logo, které by doprovázel např. slogan *Naším cílem je naučit, nejen informovat a bavit.*

Vždyť i Policie ČR už má své motto – *Pomáhat a chránit.*

Některé knihovny mají velmi pěkná loga, která spojují s místní komunitou, případně vycházejí z tradice (historie) knihovny apod. Knihovny, které o logu zatím uvažují, by neměly váhat. Chtějí-li se dobře propagovat, logo je základ, úzce souvisí s identitou knihovny.

Logo Městské knihovny a infocentra Dolní Bousov

Logo Knihovny města Ostravy

Několik postřehů k nástrojům propagace

• Osobní „prodej“

Znamená interakci mezi knihovníkem a uživatelem. Podle spokojenosti uživatelů rozlišujeme dva druhy marketingu. **Vnímatý marketing** zjišťuje, jaká mají přání, a uspokojuje jejich deklarované potřeby. **Kreativní marketing** uspokojuje vyšší formy potřeb (reálná a vyšší přání). Cílem uživatelsky orientovaného marketingu je získání nových a udržení stávajících uživatelů. Průzkumy ukazují, že levnější je udržet si stávajícího klienta. Pro knihovny to znamená zavést program stáleho spokojeného uživatele. Služby knihoven – např. půjčování knih – předpokládají, že se lidé do knihovny v pravidelných intervalech vracejí, což je výhodou. Jejich spokojenost musíme neustále vyhodnocovat. Většinou si stěžuje jen velmi malé procento zákazníků. Špatnou službou je obvykle

navždy ztratíme, aniž bychom se dozvěděli proč. **Uživatelsky orientovaná koncepce** používá integrovaný marketing, který zahrnuje nejen *externí* – trh vně knihovny –, ale i *interní* marketing – vše, co se týká činností uvnitř knihovny, neboť i to zprostředkovaně ovlivňuje spokojenost návštěvníků. Do interního marketingu patří firemní kultura, chování manažerů atd.

Knihovny uvádějí ve svých statistikách nejen počet registrovaných uživatelů, ale také návštěvníků. Obě skupiny jsou velmi důležité. Udržet si registrované čtenáře a oslovit návštěvníky (potenciální uživatele) je pro knihovny výzvou. Znamená to především vytvářet profesionální služby a zaměřit se na koncové uživatele, kteří jsou v případě veřejných knihoven různí. Promyslet rodné průkazy, oslovit mládež a nabízet takové služby, o které je zájem. Uživatelé se liší pohlavím, věkem, vzděláním, sociálním postavením, životním stylem i tím, jak často knihovny navštěvují. Existují lidé, kteří nikdy knihovnu nenavštíví, stejně jako ti, kteří nikdy nenavštíví zimní stadion. Jako hlavní důvod uvádějí, že jsou jim tyto organizace neznámé, připadají jim cizí, elitářské, necítí se v takovém prostředí dobře. Knihovny by měly umět oslovit celou komunitu a ukázat svou vlídnou tvář.

Knihovny mají návštěvníky občasně, pravidelně a nahodilě (většinou turisté). Z 30 % je navštěvují také lidé z blízkého okolí, ale hlavní část uživatelů je místních. Dominují ženy, mladí lidé (studenti), děti a důchodci. Dá se tedy specifikovat koncový uživatel, což je lákavá nabídka pro případné sponzory.

K nevitáným návštěvníkům knihoven patří bezdomovci, jedinou obranou je potom cílený demarketing. Bezdomovců přibývá, hlavně ve větších městech navštěvují čítárny, což obtěžuje stále uživatele. Tento velký problém knihovny řeší většinou individuálně. Univerzální recept neexistuje.

• Reklama

Neboli propagace služeb s cílem zvýšit jejich využití – marketingová kampaň (televizní, novínová, rozhlasová, internetová, plakátová atd.).

Metodika marketingové kampaně – začneme tím, že si stanovíme jednotlivé etapy kampaně. Služby, které chceme propagovat, případně jev, kterému chceme věnovat publicitu. Představíme si a popíšeme vlastní průběh marketingové kam-

paně. Ten potom analyzujeme a srovnáme se skutečností, vše evidujeme a můžeme se poučit z případných chyb. Musíme stanovit důvody, proč kampaň organizujeme, pro koho a kde. Definujeme obsah kampaně, sestavujeme program – určujeme **cíl akce**. Celou akci medializujeme a archivujeme.

Než začneme – musíme znát koncepci a určit realizační tým (kompetence, odpovědnost), **šéfa – manažera celé akce**, musíme mít promyšleno více scénářů kampaně, určenu lokalitu, důležitá je i „taška poslední pomoci“, nesmíme zapomenout pozvat média apod.

Kreativní část – vytvoříme koncepci, scénář (logo, pozvánka, distribuce, propagace).

Produkční část – sepišeme a diskutujeme přípravu kampaně (cíl akce, termín, počet hostů, program, rozpočet), promyslíme a sepišeme samotnou organizaci kampaně (technické požadavky atd.), určíme likvidaci, kritéria pro hodnocení (mediální odezva, archivace, poučení pro další akci).

• Publicita/propaganda

Sem patří i tzv. vztah knihovny k veřejnosti (public relations – PR). Knihovny by měly (podle velikosti) uspořádat minimálně jednou ročně PR atraktivní událost, o které by se nejen psalo, ale také hodně mluvilo mezi lidmi. Chce-li knihovna zaujmout pozornost, musí být výjimečná. Všechny aktivity, které jsou ojedinělé a poutavé, představují hlavní prostředek formování její identity. Známé hudební skupiny či umělci přitahují pozornost a je vhodné s nimi navázat spolupráci. Velkolepá akce se neobejde bez předem připraveného projektu, na který je potřeba získat finance (sponzory). K propagaci je vhodné využít všech médií (rozhlas, místní televize, tisk), také vývěsní plochy v místě, kde knihovna působí. Velmi osvědčený je „billboard“, který se umístí na budovu knihovny, je vidět a zaručeně osloví. Na větší akci se vyplatí spolupracovat s dalšími významnými institucemi v místě.

Knihovny často nemají peníze na PR agentury ani na reklamu. Přesto mohou své služby a aktivity kvalitně propagovat. Už tím, jak komunikují s veřejností, provozní dobou, kulturním a estetickým prostředím, označením budovy, plodnou spoluprací s médii v místě, využíváním vývěsních ploch města (obce). Dále také pravidelným navštěvováním tiskových konferencí, využíváním

městského (obecního) rozhlasu, kvalitní výroční zprávou, publikační činností, pořádáním *Dní otevřených dveří*, spoluprací s místními školami a dalšími vzdělávacími institucemi. Doporučuje se oslovit veřejnost netradičními aktivitami, jako například vybudováním dětského koutku, různých poraden, organizováním jazykových kurzů, kurzů češtiny pro cizince až po literární zájezdy, literární kavárny atd.

Webové stránky knihovny nabízejí netušené možnosti propagace a hlavně rozšíření služeb o elektronické. Vůbec tou nejlepší propagací knihovny jsou kvalitní služby. Koncept PR knihovny musí být pečlivě připravený. Kulturní a vzdělávací aktivity se plánují minimálně rok předem, výsledkem je kulturní kalendář, který by knihovna měla zasílat místním obyvatelům. Není pravdou, že bez financí se nedá dělat kvalitní PR. Určitě dá, ale chce to nápady a angažovanost všech zaměstnanců – celé knihovny. Každý pracovník buduje identitu, firemní kulturu a image knihovny. Všichni tedy mohou přispět ke zlepšení její situace a k úspěchu. Pokud je knihovna špičkovou organizací v místě, nemá problémy s rozpočtem, se sháněním sponzorů, její zaměstnanci jsou spokojeni a loajální. Některé knihovny přemýšlejí opačně: až budeme mít dostatek financí, staneme se špičkovou knihovnou. To je omyl, spíše platí, že když budeme špičkovou knihovnou, budeme mít dostatek financí.

• Podpora prodeje

Knihovny využívají zejména dárkové propagační předměty a veletrhy. Jedná se většinou o krátkodobou komunikační aktivitu, jejímž účelem je zvýšit zájem o nabízené služby. Dále poskytují slevy na registraci, amnestie na poplatky, různé premie, atraktivní soutěže o ceny apod.

Závěrem

„Zajímám se o budoucnost, protože v ní hodlám strávit zbytek života.“ (Charlie Chaplin)
Jakou sílu má propagace, je vidět například na knihách o Harry Potterovi. Propagace musí být sofistikovaná a dávkovaná přesně, adresně a v pravý čas, jinak se mine účinkem. Uspořádat kvalitní marketingovou kampaň je umění a nemusí to být vždy jen záležitost velkých peněz. I menší knihovny by měly mít odložené finance na tyto účely, mnohonásobně se jim vrátí. Nejedná se jen o peníze, ale i o lidské zdroje. Zde platí, že mezi nejsilnější patří dobrovolníci. Nebojme se jejich pomoci, začátky jsou těžké, ale dlouhodobě tím knihovna jedinečně získá. Pokud se knihovně podaří dosáhnout cíle, uspět, získat ocenění, měla by to se svými zaměstnanci pořádně oslavit. Utužuje se tím kolektivní paměť a budují se dobré mezilidské vztahy. Ty jsou velmi důležité, protože jedině spokojení knihovníci dokážou poskytovat kvalitní služby.

S uživateli musíme hovořit, najít si k nim cestu, usilovat o zpětnou vazbu. Jedině tak se dozvíme, co je trápí, co se jim líbí, nebo nelíbí. Co potřebují, co od nás očekávají a co je zlobí. Nabízejme uživatelům jedinečné zážitky! Odlišme se od konkurence, budme jiní! Budujme s uživateli osobní vztahy! Hledejme mezery na trhu, nové příležitosti! Dokažme uživatelům, že naše služba je tak dobrá, že ji využíváme i my sami! Knihovny na celém světě řeší stejné problémy: trpí nedostatkem finančních prostředků, nedostatkem uznání ze strany zřizovatelů a porozumění ze strany uživatelů, kterým slouží. Cokoli můžeme udělat, abychom tuto situaci změnili – implementovat marketing do řízení knihoven, propagovat sami sebe a další –, může být přínosné pro knihovny, knihovníky i lidi, kteří spoléhají na naše profesionální služby.

INFORMAČNÍ ZDROJE:

- FOBEROVÁ, Libuše. Formování knihoven na komunitní centra vede k jejich zviditelnění. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2009, 9, 2, [cit. 2012-09-24]. Dostupný na internetu: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=1196&id=9&idci=24>. ISSN 1213-8231.
- FOBEROVÁ, Libuše. Knihovna jako nekonečný příběh, který se lidé učí číst (Marketing pro veřejné knihovny). *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2009, 9, 1, [cit. 2012-09-24]. Dostupný na internetu: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=1136&id=9&idci=23>. ISSN 1213-8231.
- FOBEROVÁ, Libuše. Knihovny jsou marketingovým snem. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2009, 9, 2, [cit. 2012-09-24]. Dostupný na internetu: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=1195&id=9&idci=24>. ISSN 1213-8231.
- FOBEROVÁ, Libuše. Public relations v knihovnách neznamená jen novinový článek. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2008, 8, 2, [cit. 2012-09-24]. Dostupný na internetu: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=1036&id=8&idci=21>. ISSN 1213-8231.
- HORÁKOVÁ, I. Marketing v současné světové praxi. Praha: GRADA, 1992. 368 s. ISBN 80-85424-83-5.

- IANNELO, R. Promoting Libraries and Librarians: Some Thoughts and Ideas. Territory Manager Central and Eastern Europe; K. G Saur Verlag and Thomson Gale; April 2005.
- JOHNOVÁ, R. Marketing kulturního dědictví a umění. Praha: Grada Publishing, 2008. 288 s. ISBN 978-80-247-2724-0.
- KAISER, Michael. Artsmanager. [online]. Washington. 1990/21. 9. 2012. [24. 9. 2012]. Dostupné z internetu: <http://am.artsmanager.org/pages/welcome.aspx>.
- KNIGHT, P. Vysoce efektivní marketingový plán. Praha: Grada Publishing, 2007. 148 s. ISBN 978-80-247-1999-3.
- LESLY, P. Public Relations. Praha: VICTORIA PUBLISHING, 1995. 240 s. ISBN 80-85865-15-7.

POSTŘEHY – NÁZORY

LUDMILA BARTOŇOVÁ bart.l@centrum.cz

Březnové zamyšlení

BŘEZEN
MĚSÍC ČTENÁŘŮ

I když lidová pranostika říká *Březen – za kamna vlezem...*, nedovedu si to v dnešní době nějak dost dobře představit. Klasická kamna už používá málokdo, příjemně vyhřátou pec vlastní asi jen chalupáři a že bychom se snažili vlézt za radiátor ústředního topení, to snad opravdu ne. Březen je ale zároveň i Měsíc knihy (nyní čtenářů, na což ještě dojde). A to stojí za zamyšlení. O knize, její historii, vývoji, působení a vlivu bylo napsáno víc než dost. Je to naše průvodkyně od dětství, prostředek k objevování světa, poučení o věcech známých i neznámých, jejím prostřednictvím prožíváme příběhy dobrodružné, napínavé až drsné, ale i romantické, dojemné, citlivé, pravdivé a lidské. A to nechci mluvit o úžasné síle výtvarné. Je to taková naše kamarádka, a to hodně dobrá. Tichá, spolehlivá, která vás nepomluví, nepodrazí, a hlavně je vždy po ruce, když potřebujete. Rozhodně jí nevdají, že dnes nemáte zrovna naklizeno a chodíte doma nenalícená v pohodlném vytahaném svetru. Navíc s vámi absolvuje bez zbytečných řečí a scén všechny dovolené a cesty, konejší nemoci a nespavost, dovede pohladit duši, ale i donutit k rozjímání, vzbudit, nebo naopak zklidnit emoce. Takovéto kamarádky aby člověk pohlédal... Budme neskonale rádi, že je máme.

Teď mě ale napadá, což takhle pranostiku trochu upravit na *Březen s knihou za kamna* (stačí do teploty a s kávou nebo čajem) *vlezem*. To si dovedu představit už velice dobře. A protože následuje *...duben – ještě tam budem*, bylo by to dlouhé příjemné počtení.

Březen je zároveň věnován těm, kteří s knihami velmi úzce souvisejí – čtenářům. Bez nich by

všechny, i ty nejkvalitnější a nejkrásnější, knihy byly jen nepotřebné a mrtvé věci. Pokud bychom za čtenáře považovali každého, kdo čte, byla by to značná chyba. Číst může kdokoli cokoliv, například kupující označení na zboží nebo návod k použití, cestující údaje o dopravě, maminka večer úkol svému dítěti, šetřílek zálibně výši svých kont. A přesto to tak úplně čtenář není. Skutečného čtenáře si představuji jako někoho (na věku, pohlaví a společenském postavení nezáleží), kdo ke knize přistupuje tak, jak si kniha zaslouží – s úctou, radostí a plný očekávání. Rád věnuje výběru čtíva čas a pozornost, natěšený pak usedá k četbě, případně si vede i čtenářský deník, do kterého si zapíše hodnocení, někdy i zajímavé pasáže či věty a hlavně – má potřebu si s někým o svém zážitku popovídat, sdílet nadšení, nebo provést zdrcující kritiku díla i autora.

Za své dlouholeté praxe v jedné z našich největších knihoven jsem se s takovými čtenáři setkávala denně. Byli skvělí, byla radost s nimi probrat stav naší i světové literatury. Mělo to ale jeden malý háček, mnohdy byli informováni a znali víc než všechny knihovnice dohromady. Pro mě to byla doslova výzva, nejenom záliba a profesní nutnost, nepolevit ani na chvíli ve sledování knižní produkce, recenzí, případně zpracování díla do filmové nebo divadelní podoby. A nebyli to, jak by se mohlo zdát, jen starší sečtělí lidé. Pokud si vedle mnohdy náročných povolání našli čas i mladší, měli můj upřímný obdiv. To byli tedy moji čtenáři nejmilejší.

Přiznávám, že kromě nich jsem ale zažila i čtenáře (chce se přímo napsat s malým č) nepřít-

jemné až arogantní, nečistotné (kteří vraceli knihy špinavé, zničené, polité, načichlé kouřem), zkrátka negativní. Další, a ne zrovna malou část mých čtenářů tvořili zmatečníci a nešťastníci. Bloudili sály volných výběrů, nic nemohli najít, jejich požadavky byly nejasné, neúplné nebo přímo celé špatně. Tuto skupinu bohužel nejčastěji zastupovali studenti. Většina z nich, přestože normálně nečetli, měla ze školy zadanou povinnou četbu, a tak se stalo i to, že po mně dívka s nevinným výrazem chtěla od Evžena Oněgina *Puškina*. Opravila jsem ji, že to bude asi obráceně, ale po nahlédnutí do svých poznámek ne-

ustoupila: „Mám to opsané z tabule takto!“ Na druhou stranu ale právě z řad čtenářů, kteří požadovali pomoc, se dostávalo mně i kolegyním nejvíce vděčných poděkování. Nikdy nezapomenu na největší a nejdojemnější ocenění mé práce. Jeden ze studentů-zoufalců, který byl nutností vyhnán pro povinnou četbu a určitě poprvé přišel do knihovny, mi po obsloužení řekl: „Jste super“ (a přitom mu při slově *super* přeskočil hlas).

Takže pokud je nyní březen měsícem čtenářů, přeji jim ze srdce k jejich svátku všechno nejlepší. To se přece mezi přáteli dělá.

RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE

BŘEZEN — MĚSÍC KNIHY

O. KAPSA

„Kniha je“ — podle Maxima Gorkého — „pramen vědění, hlavní a nejmocnější zbraň socialistické kultury.“ Není možné lépe vyjádřit, jak velký význam má kniha pro život našich pracujících. V knihách je obsaženo nesmírné kulturní bohatství. U kolem pracovníků s knihou, tedy i knihovníků, je nabídnout toto bohatství všem, opravdu všem našim lidem. Získat je pro to, aby z literatury čerpali co nejvíce poučení a krásy, aby četbou knih zvyšovali své politické vzdělání, prohlubovali znalosti z různých oborů společenských a přírodních věd, učili se lépe pracovat ve svém zaměstnání, čerpali nadšení k budování nového života i nenávidí a sílu k boji proti všemu, co překáží v naší cestě vpřed. A nejkrásnější díla umělecké literatury klasické i současné přiblížit všem pracujícím tak, aby z nich získávali radost, odhodlání i podněty pro svou práci.

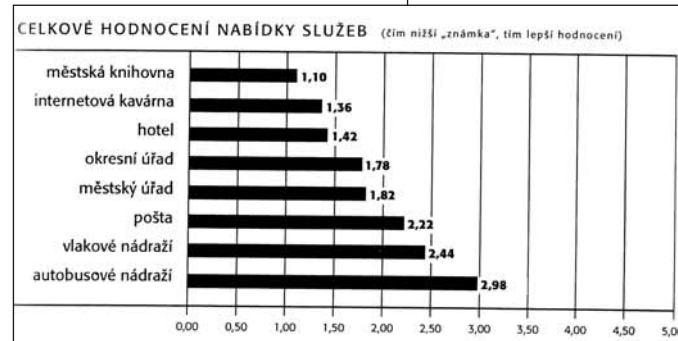
1955, roč. 7, č. 3, str. 65

Jedním ze základních opatření k zlepšení propagace knihy má být zvláštní akce, na níž se dohodlo ministerstvo kultury se Svazem československých spisovatelů, nakladatelstvími, knižním obchodem, masovými organizacemi, zvláště se zástupci Revolučního odborového hnutí, Československého svazu mládeže a Svazu československo-sovětského přátelství a dalšími složkami. Po prostudování zkušeností ze Sovětského svazu a některých lidově demokratických zemí, zvláště Polska, bylo rozhodnuto, že bude každoročně jeden měsíc věnován nejširší propagaci knihy. Měsíc březen byl vyhlášen za „Měsíc knihy“. Hlavním účelem akce je získat všechny složky, zvláště masové organizace, pro soustavnou a intenzivní péči o propagaci knihy, a to od ústředí přes kraje a okresy až po jejich místní organizace.

1955, roč. 7, č. 3, str. 66

Knihovny se Internetu nebojí

2001, roč. 53, č. 10, str. 290–291

Hodnocení nabídky přístupu k internetu z výzkumu v roce 2000

Když dříve býval březen Měsícem knihy a letos už počtvrté byl v České republice Měsícem Internetu, znamená to, že Internet nahradí knihy? Podobným otázkám musí čelit organizátoři akce Březen – měsíc Internetu velmi často. Naštěstí podezření, že by byli nějak zaujati proti knihám, odvracejí poměrně snadno. Stačí poukázat na to, že samy knihovny představovaly již druhý rok po sobě nejvýznamnější propagátory Internetu v průběhu března. a uvést pár čísel a příkladů.

Počátkem letošního roku byly na Internet napojeny veřejné knihovny v 500 obcích a městech. Z nich se do projektu Březen – měsíc Internetu přihlásila s vlastním programem více než stovka v 91 městech a obcích. To samo o sobě je úctyhodné číslo. Tim spíše, že knihovnický k tomu nikdo nenutil, sami uznali za účelné připravit na celý měsíc bohatý program.

Vyhlášení soutěže Nadace knihoven

2013

Nadace knihoven vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce

1. **PODMÍNKY PRO PŘIHLÁŠENÍ DO SOUTĚŽE**
  - 1.1. **Účastníci soutěže**
Občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, sdružení právnických osob, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.
  - 1.2. **Údaje v žádosti**
Účastník se přihlásí do soutěže písemnou žádostí, která bude obsahovat:
    - název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
    - údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, popř. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
    - náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
    - předpokládané náklady cesty.
  - 1.3. **Uzávěrka přihlášek**

- 1.4. **Adresa vyhlášovatele**
Nadace knihoven, Kounicova 65a, 601 87 Brno.
Zasílací adresa pro přihlášky je **Střeodočeská vědecká knihovna, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno, obálku označte slovem Nadace.**

2. VYHODNOCENÍ SOUTĚŽE

- 2.1. **Posouzení přihlášek do soutěže**
Žádosti účastníků soutěže posoudí správní rada Nadace knihoven do 28. května 2013 podle následujících kritérií:
  - přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
  - jazykové a odborné znalosti uchazeče,
  - kvalita zpracované žádosti.
- 2.2. **Výše příspěvku**
Finanční příspěvek, který bude Nadací knihoven **hrazen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu**, činí **maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

Podle počtu přihlášených Nadace zváží vyhlášení dalšího kola soutěže.

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na adresu vyhlášovatele **do 10. 5. 2013**. Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

Knihovna Divadelního ústavu a její služby

Časopis *Čtenář* uveřejnil v roce 1983, tedy přesně před 30 lety, článek Jarmily Svobodové o knihovně Divadelního ústavu.¹ Ta se v daném roce přestěhovala do nově zrekonstruovaných prostor Manhartského paláce v Celetné ulici 17 a zde se nachází až do dnešních dnů...

Charakteristika a poslání knihovny

Knihovna Divadelního ústavu je odborná veřejná knihovna ve smyslu zákona č. 257/2001 Sb. (knihovní zákon). Jejím základním posláním je shromažďovat, zpracovávat, uchovávat a zpřístupňovat veškerou bohemistickou divadelní literaturu a periodika a výběrově divadelní literaturu zahraniční. Knihovna vznikla koncem 50. let a v současné době její fond obsahuje přes 120 000 svazků odborné divadelní literatury, textů divadelních her, literatury příbuzných oborů a periodik. V knihovně dále najdeme audiovizuální dokumenty, drobné kabaretní tisky, kostýmní listy a hudebniny. Průměrný roční přírůstek je 1200 svazků české a zahraniční knižní produkce.

Organizačně je knihovna včleněna do struktury Institutu umění – Divadelního ústavu a její činnost navazuje na oddělení bibliografie a dokumentace, o kterých se ještě dále dočtete.

Knihovna slouží zejména odborné divadelní veřejnosti, studentům a pedagogům uměleckých škol. Čtenářům je k dispozici rozsáhlá síť knihovnických služeb. Vedle základních absenčních a prezenčních výpůjček jsou to informační, referenční, rešeršní a v neposlední řadě i reprografické služby. Pro veřejnost je otevřeno v pondělí od 9.00 do 16.00, ve středu od 9.00 do 18.00 a v pátek od 9.00 do 16.00 hodin.

Ve správě knihovny se od roku 2002 nachází audiotéka Divadelního ústavu. Obsahuje gramofonové desky, audiokazety a CD s nahrá-

kami různých hudebních žánrů a českého mluveného slova z oblasti divadla. Jednotlivé nosiče jsou katalogizovány v automatizovaném knihovním systému KPwin-SQL. Gramofonové desky a magnetofonové pásky jsou převáděny do digitální podoby. Digitální nahrávky lze poslouchat pouze ve studovně, která je pro veřejnost otevřená každé úterý od 9.00 do 12.00 a od 13.00 do 16.00 hodin. Část fondu audiotéky je určena i k absenčnímu půjčování a čtenářům je k dispozici i v rámci otevíracích hodin knihovny.

Půjčovna

Katalogy knihovny

Fond knihovny je zpřístupňován prostřednictvím on-line katalogu systému KPwin-SQL, který letos plánujeme nahradit novým moderním katalogem Portaro. V budově knihovny jsou k dispozici i klasické listkové katalogy jednotlivých fondů.

Katalogizace fondů do automatizovaného systému začala již v roce 1992 (systém ISIS). V roce 1997 získala knihovna grant Ministerstva kultury, který byl určen na retrospektivní katalogizaci. Zaměstnancům knihovny a externím pracovníkům se podařilo v letech 1997 až 2002 uložit do automatizovaného systému záznamy všech publikací a vydaných divadelních her z fondu knihovny. Katalogizace probíhala

Studovna periodik

metodou de visu, na základě pravidel AACR2. Později byly průběžně retrospektivně zpracovány i nepublikované texty divadelních her a v současné době se intenzivně pracuje na retrospektivní katalogizaci katalogu periodik a drobných tisků.

Základní cíle a poslání naší knihovny zůstávají, v porovnání se zmíněným článkem J. Svobodové i úmysly zakladatelů knihovny, neměnné. S technickým rozvojem 21. století se však rozšiřují možnosti zpřístupnění a ochrany knihovních fondů zejména formou digitalizace.

Digitalizace fondů

V roce 2007 připravila knihovna projekt s názvem *Digitální kopie nepublikovaných textů divadelních her ve fondu knihovny Divadelního ústavu a jejich zpřístupnění*, který byl financován z prostředků grantu Ministerstva kultury ČR a byl realizován v letech 2008–2011. Jeho cílem bylo ochránit a zároveň zpřístupnit část ojedinělé sbírky nepublikovaných divadelních textů z archivů zrušených divadelních agentur, a to v první řadě textů rozmnožených technikou ormig, u kterých časem začalo písmo blednout, a hrozila jejich naprostá nečitelnost. Každý rok bylo digitalizováno přibližně 400 kusů divadelních her. V jednotlivých letech jsme postupovali od nejvíce poškozených a vlivům prostředí podléhajících textů k těm, kde naléhavost jejich převodu do elektronické podoby klesá.

V roce 2011 vznikla ucelená databáze asi 2000 dokumentů, jejichž plné texty, ve formátu

PDF, jsou napojeny na katalogizační záznamy jednotlivých her v systému KPwin-SQL a jsou dostupné v intranetu Institutu umění Divadelního ústavu. Vedle elektronického katalogu knihovny zveřejňujeme plné texty také v digitální knihovně Kramerius.

V současné době participujeme na projektu financovaném Evropskou komisí s názvem *Linked Heritage – Koordinace standardů a technologií za účelem obohacení Europeany*, který má tři hlavní cíle:

- 1) přinést do Europeany velký objem nových dat, a to jak z veřejného, tak soukromého sektoru;
- 2) ukázat zvýšení kvality obsahu ve smyslu bohatosti metadat, potenciálu nového využití a jedinečnosti;
- 3) ukázat možnosti lepšího vyhledávání a užívání obsahu Europeany.

Do projektu jsme vstoupili jako „poskytovatel obsahu“ (content provider) za Českou republiku a chtěli bychom poskytnout metadata našich různorodých digitálních fondů (digitalizovaná periodika, katalogy, scénografická a fotografická sbírka). Jejich zpřístupnění v portále

Studovna

Europeany zajistí další cestu k digitálním sbírkám a usnadní přístup k našim fondům zahraničním uživatelům.

ODKAZY:

- 1 Čtenář, roč. 35, 1983, č. 12, str. 432–434, viz RETRO OKÉNKO (pozn. redakce).

Služby VPK a EOD

Od roku 2005 je knihovna zapojena do projektu Virtuální polytechnická knihovna, který se zabývá zprostředkováním elektronického dodávání dokumentů. Základním úkolem je poskytování článků z periodik elektronickou cestou. Výběr probíhá na základě aktualizovaného souborného katalogu Virtuální polytechnické knihovny, do kterého jsou zanesena periodika dostupná v knihovně Divadelního ústavu. Celý projekt zastřešuje Národní technická knihovna.

Partnerem Národní technické knihovny jsme i v další službě, jejímž obsahem je elektronické dodávání dokumentů. Služba Elektronické knihy na objednávku (eBooks on Demand, ve zkratce EOD) je výsledkem mezinárodní spolupráce evropských knihoven. Projekt si klade za cíl usnadnit přístup ke knihám nechráněným autorským zákonem, tj. vydaným do roku 1900 (resp. 1910) nejširšímu spektru uživatelů. Dokumenty z fondů knihovny Divadelního ústavu vydané v letech 1500–1900 si zájemce díky této službě může objednat jako elektronický dokument. Žádaný spis je zapůjčen k dalšímu zpracování do Národní technické knihovny, která také přebírá komunikaci s uživatelem. Dokumenty zdigitalizované touto cestou budou nadále zpřístupněny v elektronické knihovně DÚ (systém Kramerius). Služba není omezena pouze na území ČR a mohou ji využívat badatelé a zájemci o historický divadelní fond naší knihovny po celém světě. Katalogizační záznamy knih dostupných v rámci této nabídky jsou v elektronickém katalogu označeny logem EOD.

Informační pracoviště a databáze Divadelního ústavu

Knihovna je významným, nicméně ne jediným pracovištěm Divadelního ústavu, které nabízí informační služby v oblasti teatrologie.

V samostatném bibliografickém oddělení jsou do databáze systému KPwin-SQL excerpovány odborné oborové časopisy, elektronické zdroje i deníky. Od roku 2010 jsou k záznamům pravidelně připojovány plné texty článků, které jsou dostupné v interní síti Divadelního ústavu.

Dokumentační oddělení shromažďuje materiály a faktografické informace o činnosti českých divadel od roku 1945. Údaje o divadelních představeních a jejich tvůrcích jsou zveřejňovány v ojedinělé databázi inscenací českých divadel.

Videotéka Divadelního ústavu soustřeďuje videozáznamy divadelních představení. Její fond má archivní charakter a je přístupný pouze prezentně.

Významnými informačními zdroji elektronické povahy jsou dále databáze divadelních fotografií a databáze scénografické sbírky, které vznikají na základě fondů oddělení sbírek.

Branou do všech databází a katalogů je Virtuální badatelna na portále www.divadlo.cz.

Referenční služba Infopult

Nenajde-li uživatel v databázích odpovědi na své otázky, může položit dotaz z oblasti divadla nebo činnosti Institutu umění – Divadelního ústavu prostřednictvím služby Infopult (také na www.divadlo.cz). Dotazu se ujmou odborní pracovníci ústavu, kteří ho s pomocí dostupných zdrojů a fondů zodpovědí e-mailem. Odpověď tazatel obdrží ve většině případů do tří dnů. Je-li dotaz složitější a jeho řešení vyžaduje více času, je o tom informován. Zajímavé dotazy a odpovědi všeobecného rázu jsou vystaveny v rubrice *Archiv odpovědí* a slouží tak i ostatním uživatelům.

Všechna informační oddělení Divadelního ústavu, včetně knihovny, se snaží získávat, ukládat, ochraňovat a zpřístupňovat divadelní fondy a na jejich základě poskytovat klasické i moderní informační služby co nejširšímu okruhu uživatelů.

Národní a mezinárodní spolupráce

Od 90. let knihovna Divadelního ústavu úzce spolupracuje s institucemi sdruženými v mezinárodní organizaci SIBMAS (Sdružení divadelních knihoven, archivů a muzeí). Jejím cílem je podporovat stálými mezinárodními kontakty mezi knihovnami, specializovanými muzei a dokumentačními a informačními středisky výměnu praktických i teoretických zkušeností. V souladu s tímto posláním bylo v roce 1993 založeno národní středisko SIBMAS. Plní

funkci vědecké oborové základny v oblasti teatrologie v nejširším slova smyslu a sdružuje české, moravské a slezské knihovny s divadelními fondy, muzea s divadelními sbírkami, archivy divadel a knihovny odborných škol. Knihovna Divadelního ústavu je sekretariátem národního střediska, jehož hlavním cílem je výměna praktických i teoretických informací ze všech oblastí práce jednotlivých členů a spolupráce v rámci národních i nadnárodních projektů.

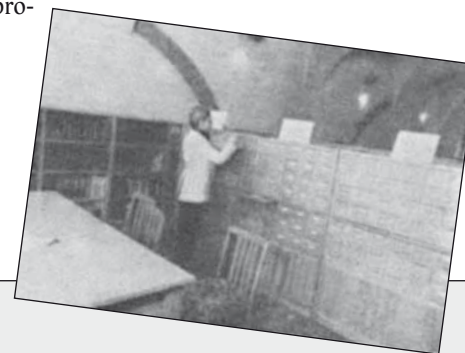
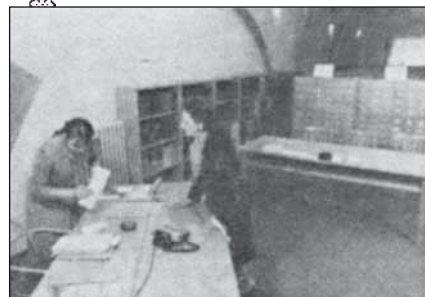
Široká škála služeb i snaha o maximální ochranu fondů řadí knihovnu Divadelního ústavu mezi moderní a dynamická informační pracoviště. Lze jí jen přát, aby takovým pracovištěm byla i za dalších 30 let, kdy se nejspíše o ní čtenáři v časopise *Čtenář* jistě znovu dočtou.

HELENA HANTÁKOVÁ

✉ helena.hantakova@divadlo.cz

Foto Marie Šperlová

RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE

Rok českého divadla

Knihovna Divadelního ústavu

Divadelní ústav je resortním odborným ústavem pro oblast divadla, scénografie a hudby ministerstva kultury ČR. Jeho posláním je plnit v souladu s cíli socialistické kulturní politiky teoretické, výzkumné, studijní a dokumentační úkoly v oboru divadla, scénografie a hudby. K tomuto účelu buduje od svého založení v roce 1957 odbornou knihovnu s nejbohatším fondem teatralií v Československu. Rozsahem a skladbou fondů se dnes knihovna DÚ řadí mezi přední světové divadelní knihovny. Jejím hlavním úkolem je shromažďovat, zpracovávat, uchovávat a zpřístupňovat veškerou bohemistickou divadelní literaturu a periodika a výběrově divadelní literaturu zahraniční.

Základ knihovny Divadelního ústavu tvořila sbírka strojopisných textů divadelních her z majetku znárodněných divadelních agentur a rozmnožených textů tehdejšího Československého divadelního a literárního jednatelství. Knihov-

na byla a je postupně obohacována nákupy, dary, meziknihovní a mezinárodní výměnou i z pozůstatosti divadelníků. Po roce 1975, kdy byl Divadelní ústav sloučen se Scénografickým ústavem, obohatila knihovna své sbírky o teatralie bývalé scénografické knihovny. Do roku 1980 byla umístěna v Ledeburském paláci na Malé Straně v Praze. Po tříleté přestávce, vynucené stěhováním do nových prostor v Celetné a Valentinské ulici na Starém Městě a generální revizí fondů, byla knihovna letos v září opět zpřístupněna odborné veřejnosti.

Přestěhováním získala knihovna DÚ místnosti v krásném prostředí nově rekonstruovaného Manhardtského paláce v Celetné ulici v historickém centru Prahy. Bohužel dům nemá dost volných vyhovujících prostor pro početné fondy knihovny a tak došlo k ne právě šťastnému řešení — dislokaci skladiště. V budově Divadelního ústavu jsou umístěny pouze studovny s ka-

Virtuální univerzita třetího věku – zkušenosti z libinské knihovny

Obec Libina se nachází v Olomouckém kraji, je nejnižší položenou a zároveň největší obcí šumperského regionu. Písemnými prameny je Libina doložena k roku 1348, v současnosti má 3500 obyvatel. Obec je zřizovatelem Místní knihovny, která je umístěna ve Langerově vile z roku 1886 (více viz titul *Slavné vily Olomouckého kraje*, Praha: Foibos; Olomouc: Muzeum umění: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci, 2007).

Do roku 2007 vykonávala knihovna střediskovou funkci, od roku 2008 je pracovištěm s jedním profesionálním pracovníkem a jednou pobočkou v Dolní Libině. I když v naší knihovně došlo v posledním období k poklesu výpůjček a čtenářů, snažíme se o to, aby se zde pořádaly kulturní a vzdělávací akce a knihovna se stala společenským centrem obce. A možná se to i daří, protože v roce 2011 jsme získali dvě uznání. První byl **Diplom za vzorné vedení obecní knihovny v Krajském kole soutěže Vesnice Olomouckého kraje roku 2011**. Olomoucký kraj věnoval finanční ocenění obci Libina za nejlepší knihovnu v kraji ve výši 50 000 Kč. Z této částky byly zakoupeny nové knihy a pořízeny knihovní regály. Na základě krajského ocenění navštívila knihovnu komise soutěže Knihovna roku 2011 a Svaz knihovníků a informačních pracovníků udělil Místní knihovně Libina u příležitosti předávání cen **Čestné uznání za mimořádné komunitní aktivity a služby seniorům v obci**.

K ocenění přispěly služby seniorům, zejména pak Virtuální univerzita třetího věku – VU3V. Ta představuje moderní alternativu ke klasické prezenční přednáškové výuce U3V. Je založena na využití nových komunikačních technologií a internetu, je didakticky přizpůsobena specifickým cílové skupiny – seniorům se zájmem o vzdělávání na vysokoškolské úrovni. Je určena především pro vzdělávání seniorů v regionech, kteří se z různých důvodů nemohou zúčastňovat výuky Univerzity třetího věku prezenční formou v sídlech vysokých škol a univerzit.

Co předcházelo VU3V?

Od roku 2008 je v knihovně umístěn Klub seniorů. Ti se tu scházejí jedenkrát v týdnu, a tak je v knihovně vždy v úterý rušno. Z jejich řad získala knihovna nové čtenáře, kteří se účastní i akcí pořádaných knihovnou. Z Nadačního fondu manželů Livie a Václava Klausových byl v Klubu seniorů již dvakrát realizován projekt **Senioři komunikují**, který byl zaměřen na vzdělávání v oblasti ovládnutí a užívání osobních počítačů. Potřetí již však nebyl podpořen, a proto vedoucí klubu s pracovníci knihovny navštívily Akademii Jana Amose Komenského v Šumperku (www.akademie.rps.cz), kde jim byla nabídnuta nová forma vzdělávání pro seniory – Virtuální univerzita třetího věku. Slyšeli jsme to poprvé.

Zpočátku jsme z tohoto studia měli obavu, ale nová vedoucí Klubu seniorů Irena Greplová dlouho neváhala a projekt se začal realizovat. Základní informace jsme získali na stránkách www.e-senior.cz.

Co bylo nutné k založení konzultačního střediska VU3V v Libině?

Vhodná místnost pro výuku seniorů ve skupině, počítač s připojením na internet, dataprojektor, plátno a ozvučení – to vše jsme měli k dispozici. Klub seniorů nabídl vyhovující místnost, knihovna zase technické vybavení, a tak začala výborná spolupráce. V Klubu seniorů nebyl o nabídku takový zájem, jaký jsme očekávali, proto jsme další studenty doplnili z řad čtenářek knihovny. Vzniklo tak konzultační středisko VU3V v Libině. Jeho garantem je Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, organizátorem výuky Obecní úřad Libina, místem výuky Klub seniorů v Místní knihovně. Nyní máme deset studujících – vesměs žen, scházíme se jedenkrát za 14 dní na 2–3 hodiny.

Vedoucí Klubu seniorů zajišťuje organizační záležitosti studia a pracovnice knihovny technické zabezpečení – počítač s připojením na in-

ternet, dataprojektor, vlastní projekci přednášek a tisk studijních materiálů ke každé přednášce. A protože nám fandí i obec, je prozatím tisk studentkám poskytován po dohodě s obcí zdarma.

Studium VU3V jsme zahájili v říjnu 2010. Navštívila nás její manažerka z České zemědělské univerzity v Praze, seznámila nás podrobně s formou studia a absolvovali jsme první přednášku z kurzu *Astronomie* a zkusili první společný test.

VU3V v Libině

Od té doby jsme realizovali tři semestrální kurzy:

1. semestrální kurz *Astronomie*

Garant: Univerzita Karlova, Fakulta matematicko-fyzikální

Lektoři: doc. RNDr. Martin Šolc, CSc., Bc. Pavel Brom

Cyklus čtyř přednášek představoval výtvarné a umělecké řešení slunečních hodin od antiky po současnost. Slavnostní předávání osvědčení proběhlo v Praze 20. ledna 2011.

2. semestrální kurz *Etika jako východisko z krize společnosti*

Garant: Centrum dalšího vzdělávání Technické univerzity v Liberci

Vedoucí lektor: PhDr. Jan Šolc

Cyklus pěti přednášek, ve kterých jsme si neustále uvědomovali význam mravnosti a zejména morálky pro fungování společnosti v minulosti i dnes. Slavnostní předávání osvědčení se uskutečnilo v Šumperku 30. května 2011 pro oblast Moravy a Slezska. Na organizaci jsme se aktivně podíleli, v krásném prostředí nově rekonstruovaného klášterního kostela Zvěstování Panny Marie i v Šumperku se všem líbilo.

3. semestrální kurz *Lesnictví*

Garant: Fakulta lesnická a dřevařská ČZU v Praze

Vedoucí lektor: doc. Ing. Jiří Viewegh, CSc.

Cyklus šesti přednášek se zabýval lesnictvím. Přednášky byly doplněny o další témata, jako je ochrana a péče o krajinu, vodní hospodářství, rybníkářství apod. Slavnostní předávání osvědčení bylo zorganizováno v Praze v aule ČZU dne 11. ledna 2012.

K závěru se nachýlil **4. semestrální kurz *Kouzelná geometrie*** se šesti přednáškami.

Garant: Univerzita Karlova, Fakulta matematicko-fyzikální

Vedoucí lektor: PhDr. Alena Šarounová, CSc.

Citujeme z eseje jedné ze studentek Boženy Baženové k tomuto kurzu: „Ještě dvě přednášky a máme za sebou další semestr, na který si naše skupina vybrala téma *Kouzelná geometrie*. Musím se přiznat, že téma nebylo zrovna takové, na které bych se těšila, ale jsem nadšená. Přednášky o staré a moderní architektuře nás všechny zaujaly. Když si uvědomíme, jak stará je geometrie a jak byla v architektuře, a nejen v ní důležitá pro rozvoj lidstva, člověk žasne a začne se dívat kolem sebe jinými očima. Přednášky RNDr. Petry Surynkové mi připomněly, co jsem se v mládí o geometrii učila a obohatily mě o další poznatky, výrazy a využití v praxi. Teď se dívám jinak nejen na krásné budovy, staré i nové, ale i na parky a jezírka. Moc děkuji, že mi je umožněno virtuálně studovat a věřím, že další semestr bude opět velmi zajímavý.“

Nejen studium, ale i zábava

Během dvou let studia se stala ze studentek správná parta, která se umí při studiu i pobavit, pořádá zájezdy, návštěvy divadla, ale hlavně je vždy ochotná pomoci knihovně při každé akci. Jsme rádi, že jsme toto studium zahájili a že patříme mezi konzultační střediska v Olomouckém kraji. Na každé slavnostní vyhodnocení semestru se již předem těšíme, spojíme ho s příjemným posezením a kulturním zážitkem.

MIROSLAVA KUNEŠOVÁ, ALENA HOLÍKOVÁ

knihovna.libina@tiscali.cz

Foto archiv knihovny

Jak si váží knihovníků a jejich práce v Královéhradeckém kraji?

I v Královéhradeckém kraji je úcta k práci knihovníků již několik let projevována oficiálně a především slavnostně. V říjnu 2012 to bylo v pořadí již čtvrté slavnostní Setkání knihovníků a knihovnic a všech přátel krásného slova v prostorách Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Spolu s vědeckou knihovnou ho pořádají Regionální výbor SKIP východních Čech a Spolek přátel krásného slova, o. s. Je na něm udělován titul *Knihovník/knihovnice roku Královéhradeckého kraje* a toto vyhlášení probíhá pod záštitou hejtmána Královéhradeckého kraje za finanční podpory jak Královéhradeckého kraje, tak i Města Hradce Králové.

Titul je udělován knihovnicím/knihovníkům z profesionálních a neprofesionálních knihoven, kteří mají za sebou dlouholeté úspěšné působení v oboru nebo mimořádně aktivní a inspirativní přístup ke knihovnické práci. Nominované na setkání doprovázejí starostové obcí, nebo jiní volení zástupci. Vyznamenání s sebou přináší i prestižní moment, neboť úspěch pracovníka knihovny do značné míry závisí i na finanční a společenské podpoře zřizovatele. A co je hřejivé, na tuto slavnost přicházejí i nejbližší oceňovaných – manželé, děti nebo vnuci, kteří je dlouhodobě v jejich aktivitách podporují a pomáhají jim.

Vyznamenávání knihovnic a knihovníků doplňuje i kulturní program. Naposledy to byla autorská čtení mladých regionálních básníků a prozaiků, beseda s Vladimírem Fuxem, dramatikem, překladatelem a básníkem, známým i svým působením ve *Večerním Brnu*, pokřtěna byla publikace SVK Hradec Králové *Knihovnické rozhovory* a na závěr proběhla vernisáž výstavy *České veřejné knihovny včera, dnes a ...*

Vratme se ale především k vyznamenaným, jimž byl večer věnován:

V kategorii **Profesionální knihovny** obdržela titul **Knihovnice Královéhradeckého kraje 2012** paní **Zdeňka Pfejrová** z **Městské knihovny**

v **Novém Městě nad Metují**. Na Náchodsku působila více než 40 let. Roky v náhodské knihovně, profesionalizace knihovny v Meziměstí a následně pak v Městské knihovně v Novém Městě nad Metují. Hluboká znalost literární historie Náchodska, vysoká knihovnická odbornost a dlouholeté úsilí o získání větších a důstojnějších prostor pro čtenáře vyvrcholilo zrekonstruováním budovy bývalé městské spořitelny (postavena 1929). Ostatně, podívejte se sami (nejen na fotogalerii na <http://www.knihovnanm.cz/index.php/foto-budovy>).

Také paní **Jaroslava Vítová** z **Knihovny Egona Hostovského v Hronově** si svým celoživotním nasazením a stále novými a novými nápady jak zpřístupnit nabídku služeb čtenářům, především dětem, titul jednoznačně zaslouží. A neorientovat se v regionální historii a neznat detailně literáty spjaté s Hronovem a okolím? To by ani hronovská knihovnice nemohla! Vedle toho byla paní Vítová iniciátorkou úspěšně se rozvíjejících vztahů s partnerskou polskou knihovnou v Kudowě Zdroji. Obě knihovny tak v rámci společného projektu získaly finanční podporu Evropské unie na rekonstrukci knihoven a podporu kontaktů Čechů a Poláků. Nechte se inspirovat (<http://www.knihovnahronov.cz/>) aktivitami, za nimiž stojí vyznamenaná kolegyně.

V kategorii **Neprofesionální knihovny** obdrželo vyznamenání pět knihovníků, přesněji jeden knihovník a čtyři knihovnice. Ve všech případech za výrazně úspěšné služby knihoven a jejich nenahraditelnou aktivující i tmelící funkci v životě obce. Za to patří dík, uznání a obdiv především knihovníkům. Ti to vše vykonávají v podstatě na dobrovolné bázi jako koníčka a poslání. Někteří slouží svým čtenářům již od „nepaměti“, jiní po několika málo letech zcela změnili význam knihovny v očích občanů a zvýšili zájem o ni.

Paní **Helena Pavlíková** je knihovnicí v **Obecní knihovně v Žízelevsi**, v obci s pouhou stovkou obyvatel (okres Hradec Králové). V obci jako knihovnice a iniciátor společenského života působí již 20 let. Za tuto dobu uspořádala bezpočet

akcí – počínaje besedami přes autorská čtení, výstavy až po jarmarky a další. Knihovna má velmi originální webovou stránku (<http://zizeleves.unas.cz/index.html>), již paní Pavlíková průběžně aktualizuje. Čtenářům i nečtenářům zveřejnila jednoduchý elektronický katalog, po celou dobu svého knihovnického působení si doplňuje odborné znalosti a spolupracuje s kolegy z jiných knihoven. To vše je výsledkem celkového zaujetí knihovnickou prací, za kterou obdržela ocenění.

Pan **Zdeněk Prchal** z **Místní knihovny Lukavec u Hořic** (okres Jičín) je knihovníkem již 38 let. Původním povoláním učitel, pěstuje sborový zpěv, okrasné zahrady... Je spisovatelem a znalcem regionu a snad všeho zajímavého, co v něm lze nalézt. Napsal několik knih o K. V. Raisovi, zajímá ho historie města Lázně Bělohrad a aktivně přispívá do časopisů *Pod Zvičinou* a *Bělohorské listy*. Při takové kumulaci zájmů, při schopnosti citlivého jednání s lidmi, rytířském vystupování je pan Prchal vpravdě ideální osobou pro funkci knihovníka. Knihovníka, který dovede doporučit a pomoci vybrat každému jeho knihu, podpořit vztah člověka k místu, kultuře a umění. A to je dnes opravdu vzácnost!

Paní **Libuše Kyrálová** je knihovnicí **Obecní knihovny v Šonově** (okres Náchod). Obec má 300 obyvatel a paní Kyrálová za poměrně krátkou dobu dovedla knihovně získat mnoho příznivců a pravidelných návštěvníků. V pěkném prostředí (od roku 2007 v budově obecního úřadu) pořádá mnoho zajímavých akcí pro děti i dospělé. Čtenáři a návštěvníci knihovny si mohou vybrat z 1000 knih, využívat internet, účastnit se některé ze soutěží či celé řady jiných akcí. Paní knihovnice aktivně podporuje čtenářství u dětí a systematicky prosazuje čtení rodičů dětem. Jak nápaditě, zajímavě a pro občany přitažlivě i smelující je působení paní Kyrálové, oceňuje nejen starosta Šonova a samotní obyvatelé, ale můžete to posoudit sami. Nahlédněte na webovou stránku knihovny (<http://knihovnasonovubroumova.webk.cz>) a uvidíte, že titul si plně zasloužila.

V **Obecní knihovně v Javornici** (okres Rychnov nad Kněžnou) působí již 19 let paní **Jarmila Matyková**, nejdříve jako výpomoc a později samostatně. Obec má zhruba 900 obyvatel. S ohledem na to, že v místě funguje vedle mateřské školy i základní škola, by se dalo usuzovat, že aktivity jsou zaměřené především na tuto věkovou

skupinu. Ale není tomu tak. Paní Matyková se stejně intenzivně zaměřuje i na dospělé. I pro nejstarší a často nepohyblivé čtenáře zná řešení – donášku knih do domu. Vedle vlastního knihovního fondu je nabídka pravidelně rozšiřována knihami z Městské knihovny v Rychnově nad Kněžnou. Paní knihovnice se soustředila na zavedení úplné automatizace do knihovny.

Občané **Malých Svatoňovic** v okrese Trutnov mají svou knihovnu v prostorách kulturního klubu. Od roku 2007 je knihovnicí paní **Hana Kozúbková**. S její osobou je spojeno i mnoho nového v knihovně a službách: moderní interiér, webová stránka knihovny, napojení knihovny na regionální automatizovaný systém. Činnost knihovny je do jisté míry ovlivněna velikostí obce, má 1500 obyvatel, a i tím, že Svatoňovice jsou rodištěm Karla Čapka. Vedle tohoto významného faktu mapuje Městské muzeum historii bývalého hornického městečka (první zmínky pocházejí z období kolem roku 1887). Knihovna se proto spoluúčastní pořádání všech významných aktivit, mezi nejvýznamnější patří např. literární festival *Studánecká Čapkiana*. Paní Kozúbková se, kromě obvyklých knihovnických služeb, intenzivně věnuje dětským čtenářům, mezi neúspěšnější akce patří setkání se čtenáři Městské knihovny ve Rtyni v Podkrkonoší, výtvarné dílny apod. Titul Knihovnice Královéhradeckého kraje roku 2012 si nesporně zasloužila.

Při každoročním slavnostním vyhlášení Knihovníků Královéhradeckého kraje je gratulováno i kolegyním a kolegům, kteří obdrželi jiná vyznamenání nebo si úspěšně vedli i v soutěži **Knihovna roku** a v krajském kole **Vesnice roku**. V roce 2012 byla na cenu **Ministerstva kultury Knihovna roku 2012** nominována za Královéhradecký kraj **Obecní knihovna v Batňovicích** s knihovnicí **Markétou Tučkovou**. V roce 2012 získala **Cenu hejtmána Místní knihovna Vrbsice**, okres Jičín.

Již čtvrtý ročník slavnostního setkání nejlepších knihovníků a knihovnic Královéhradeckého kraje a jejich vyznamenání je jedním z nejdůležitějších projevů úcty k dobré knihovnické práci i poděkování starostům obcí, jimž služby knihoven pro občany leží na srdci, a vytvářejí pro to finanční i hmotné podmínky.

LADISLAVA ZEMÁNKOVÁ

ladislava.zemankova@nkp.cz

Kdo získal cenu SLOVNÍK ROKU 2013?

V pátek 8. února 2013 proběhlo jednání odborné poroty, složené ze zástupců profesních překladatelských a tlumočnických organizací z České a Slovenské republiky a dalších odborníků, jejichž úkolem bylo zhodnotit a vybrat nejlepší překladové, výkladové, elektronické slovníky a encyklopedické dílo. Do 20. ročníku soutěží a propagační akce pořádané Jednotou tlumočnicků a překladatelů (JTP) bylo přihlášeno 80 titulů.

Hlavní cena SLOVNÍK ROKU 2013:

(Cena je spojena s finanční odměnou 20 000 Kč, kterou věnuje JTP.)

- Vojvodík, Josef – Wiendl, Jan (eds.): **HESLÁŘ ČESKÉ AVANTGARDY. ESTETICKÉ KONCEPTY A PROMĚNY UMĚLECKÝCH POSTUPŮ V LETECH 1908–1958.** / Bílek, Petr A. – Vojvodík, Josef – Wiendl, Jan (eds.): **A GLOSSARY OF CATCHWORDS OF THE CZECH AVANT-GARDE. CONCEPTIONS OF AESTHETICS AND THE CHANGING FACES OF ART 1908–1958.** (Překlad z češtiny David Short.); Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, nakladatelství Togga, Praha 2011 a 2012.

Cena poroty za překladový slovník:

(Cena je spojena s finanční prémie 10 000 Kč, kterou věnuje Asociace konferenčních tlumočnicků ASKOT.)

- Laně, Tomáš a kolektiv Lingea: **TURECKO-ČESKÝ A ČESKO-TURECKÝ SLOVNÍK.** Lingea, Brno 2012.

Cena poroty za výkladový slovník:

(Komplet sedmi výkladových slovníků nakladatelství Grada, Praha 2011–2012.)

- Průcha, Jan – Veteška, Jaroslav: **ANDRAGOGICKÝ SLOVNÍK.**
- Olšovský, Jiří: **SLOVNÍK FILOZOFICKÝCH POJMŮ SOUČASNOSTI.**
- Kubáček, Jan: **SLOVNÍK POLITICKÉHO MANAGEMENTU A VOLEBNÍHO MARKETINGU.**
- Tretera, Jiří Rajmund – Horák, Zboj: **SLOVNÍK CÍRKEVNÍHO PRÁVA.**
- Jandourek, Jan: **SLOVNÍK SOCIOLOGICKÝCH POJMŮ.**
- Kolář, Zdeněk a kol.: **VÝKLADOVÝ SLOVNÍK Z PEDAGOGIKY.**

Cena poroty za encyklopedické dílo:

- Bahbouh, Charif – Fleissig, Jiří – Raczyński, Roman: **ENCYKLOPEDIA ISLÁMU.** Dar Ibn Rushd, Brandýs nad Labem roku 1429 hidžry.
- Holec, Jan – Bielich, Antonín – Beran, Miroslav: **PŘEHLED HUB STŘEDNÍ EVROPY.** Academia, Praha 2012

Cena poroty za elektronický slovník:

(Komplet tří elektronických slovníků na internetu.)

- Malina, Jaroslav a kol.:
– **ČLOVĚK-AUTO-ENCYKLOPEDIA / MAN-AUTO-ENCYCLOPAEDIA**
– **ENCYKLOPEDIA ANTROPOLOGIE / ENCYCLOPAEDIA OF ANTHROPOLOGY**
– **ENCYKLOPEDIA SEXUALITY, EROTIKY A LÁSKY VŠECH KULTUR SVĚTA.** Masarykova Univerzita, Brno 2012.

Čestná uznání:

- Waldhauser, Jiří: **KELTSKÉ ČECHY.** Academia, Praha 2012.
- Mikeš, Pavel: **SOMÁLSKÁ PŘÍSLOVÍ.** Dar Ibn Rushd, Brandýs nad Labem 2011.

Všechny tituly přihlášené do soutěže budou vystaveny v expozici JTP SLOVNÍK ROKU na **19. mezinárodním knižním veletrhu SVĚT KNIHY PRAHA 2013** od 16. do 19. května 2013 ve foyer levého křídla Průmyslového paláce na Výstavišti Praha. Ceny budou během programu JTP slavnostně vyhlášeny a předány autorům a nakladatelům tamtéž v pátek 17. května ve 14.00 hod v Literárním sále. Více o soutěži a úplný seznam oceněných titulů najdete na <http://www.jtpunion.org/>.

– OVA –

Z knihoven...

LiStOVÁní probouzí knihy k životu už 10 let

Je to neuvěřitelné, ale projekt LiStOVÁní, jehož duchovním otcem je herec Lukáš Hejlik, loni oslavilo již 10 let svého působení. Za tuto dobu „probudil“ Lukáš a jeho herečtí kolegové spoustu krásných a zajímavých knih. Poslední dobou však posouvají hranice stále dál. Po zpracování knihy *Ekonomie dobra a zla* se mohlo zdát, že divadelní představení inspirované knihou o ekonomice je vrchol. Ne tak pro LiStOVÁní! V současné době se o tom přesvědčují návštěvníci představení *U nás v Evropě*. Jak říká Lukáš Hejlik: „Konečně se dočkali toho, o co si už dlouho psali, a to je divadelní představení podle *kuchařky*.“

Jsme rádi, že toto vystoupení mohli zhlédnout i návštěvníci Městské knihovny v Chodově. Před zcela zaplněným

podkrovím rozehráli Lukáš Hejlik v roli moderátora a Alan Novotný jako představitel otců z různých zemí Evropy úžasnou show. Důležitá role patřila i Kristýně Kalinové, která ze surovin vybraných „zástupcem otců“ Alanem Novotným uvařila vynikající „lečo“, jež mohli návštěvníci po představení ochutnat. Mimoto svým vystoupením a vtipnými výrocky skvěle sekundovala svým kolegům.

Kromě úžasného zážitku si diváci mohli odnést i krásné ceny, které věnovali sponzoři představení *U nás doma*. O ty se soutěžilo po skončení pořadu. Výbuchy smichu u diváků vyvolávaly nejen herecké výkony všech tří účinkujících, kteří často rozesmáli i sami sebe, ale i vtipné reklamy, natočené pro tuto show, které byly v průběhu večera promítány.

LiStOVÁní stejně jako každý rok potěšilo i děti ze školní družiny. Pro ně bylo připraveno představení *Kvak a Žbluňk*, u něhož se skvěle bavily. Největší úspěch mělo vystoupení Alana Novotného coby Žbluňka v plavkách. Na závěr se pak naučily i tanec *Kvaka a Žbluňka*.

Výše zmiňované představení *Ekonomie dobra a zla* měli možnost navštívit i studenti chodovské Obchodní aka-

demie. Ti zjistili, že i ekonomie se dá podat zajímavě a hlavně zábavně. Studentky pak využily příležitost vyfotit se s Lukášem Hejlikem a Alanem Novotným.

Jak už bylo zmíněno, LiStOVÁní oslavilo 10 let své existence. Z toho celou polovinu jeho protagonisté navštěvují dvakrát ročně s různými představeními knihovny a školy v našem kraji, kde baví nejen dospělé, ale i děti. Chtěli bychom účinkujícím popřát spoustu dalších krásných knih, které by pro nás mohli upravovat a zprostředkovávat nám tak „prožití knihy více smysly“ i v budoucnu.

Text a foto MARIE VALENTOVÁ

Superčtenář v chebské knihovně

Celý loňský rok probíhala na oddělení pro děti Městské knihovny v Chebu soutěž o nejlepšího čtenáře – Superčtenáře roku. Soutěžilo se zároveň i na naší pobočce na Zlatém Vrchu. Kritéria hodnocení byla dvě – počet návštěv v knihovně a počet výpůjček (včetně periodik). Každý měsíc nacházely děti na nástěnce seznam nejlepších deseti čtenářů toho daného měsíce. Většinou se v této desítku objevovala stále stejná jména, takže

konečný výsledek pro nás nebyl až takovým překvapením.

Superčtenářem oddělení pro děti za rok 2012 se stal čtenář Filip Slanina a na pobočce máme Superčtenářku Vu Lan Huong Lucku. A trochu čísel: Filip navštívil knihovnu během roku 81krát, Lucka 56krát. Filip si vypůjčil 571 knih a časopisů a Lucka 345. Oba nejlepší čtenáři byli odměněni pěknou knihou.

EVA NOVOTNÁ

Foto archiv knihovny

Před 145 lety, 1. 4. 1868, se narodil francouzský básník a dramatik **Edmond Rostand** (†1918), autor *Cyrana z Berg-racu*, jedné z nejslavnějších a nejoblíbenějších her světového repertoáru, uvedené poprvé v roce 1897. Tato novoromantická veršovaná hra sklídila velký úspěch v době, kdy převládala naturalismus; zdá se, že publikum již bylo v té době naturalismem unaveno a oslava hrdinství a romantické lásky, s níž přišel Rostandův *Cyrano*, byla vítanou změnou. U nás hru kongeniálně přeložil Jaroslav Vrchlický rok po její premiéře. První české uvedení se konalo v roce 1899 v Národním divadle v Praze. Rostand už podobného úspěchu nikdy nedosáhl a dnes je známý vlastně jen touto skvělou historickou komedií se smutným koncem.

Před 80 lety, 2. 4. 1933, se narodil maďarský spisovatel **György Konrád**, přední představitel disentu, který byl dlouhá léta předsedou mezinárodního PEN klubu, autor románů *Kurátor*, *Zakladatel města* či *Spoluviník*.

Před 230 lety, 3. 4. 1783, se narodil **Washington Irving** (†1859), americký romantický prozaik, zakladatel americké povídky; česky např. *Hledači pokladů a jiné příběhy*.

Před 115 lety, 3. 4. 1898, se narodil **Michel de Ghelderode** (†1962), belgický autor vizionářsky laděných expresionistických her, např. *Balady o velikém kostlivci*.

Před 55 lety, 6. 4. 1958, zemřel **Vítězslav Nezval** (*1900), český básník, prozaik, dramatik a překladatel, představitel poetismu 20. let (*Podivuhodný kouzelník*) a surrealismu 30. let (*Praha s prsty deště*, *Absolutní hrobař*); po válce psal verše poplatné tehdejší době (*Veliký orloj*, *Zpěv míru*); autor básnického dramatu *Manon Lescaut* i surrealistických próz (např. *Pražský chodec*); překládal francouzské básníky (Rimbauda, Bretona, Eluarda aj.).

Před 70 lety, 7. 4. 1943, zemřel český spisovatel **Jaroslav Havlíček** (*1896), autor psychologických románů z maloměstského prostředí, z nichž nejznámější jsou *Petrolejové lampy*, mistrovsky zfilmované Jurajem Herzem, *Neviditelný* nebo *Heli-madobe*.

Před 460 lety, 9. 4. 1553, zemřel **François Rabelais** (* asi 1484), francouzský spisovatel, autor proslulého pětidílného satirického románu o rodině obrů *Gargantua a Pantagruel*.

Před 135 lety, 10. 4. 1878, se narodil český prozaik **Eduard Štorch** (†1956), autor dobrodružných příběhů z pravěku pro mládež *Lovci mamutů* či *Osada Havranů*.

Před 190 lety, 12. 4. 1823, se narodil **Alexander Nikolajevič Ostrovskij** (†1886), ruský dramatik, autor her *Výnosné místo*, *Les* či *Bouře*, která se stala námětem Janáčkovy opery *Káťa Kabanová*.

Před 65 lety, 13. 4. 1948, se narodil slovinský prozaik, dramatik, esejista a publicista **Drago Jančar**, autor románů *Galejník*, *Polární záře* či *Kateřina, páv a jezuita* nebo her *Špiclování Godota* či *Halštat*; česky vyšly také povídky *Přízrak z Rovenské* nebo eseje *Brioni a Příběhy z Jákobova žebříku*.

Před 45 lety, 13. 4. 1968, zemřela významná česká herečka a spisovatelka **Olga Scheinplugová** (*1902), manželka Karla Čapka, členka Národního divadla v Praze (1929–1968), autorka *Českého románu* či vzpomínek *Byla jsem na světě a divadelních her*.

Před 90 lety, 14. 4. 1923, se narodila česká spisovatelka **Jarmila Loukotková** (†2007), autorka historických románů z antiky (*Není římského lidu*, dvojdílný *Spartakus*, *Pod maskou smích*, *Pro koho krev aj.*), z francouzského středověku (*Navzdory básník zpívá o Villonovi*, *Bůh či ďábel*) i ze současnosti a pro mládež (*Odměna*, *Liána smrti aj.*); překládala též Villonovy básně.

Před 170 lety, 15. 4. 1843, se narodil americký prozaik **Henry James** (†1916), který většinu života prožil v Evropě, zejména v Itálii a v Anglii; zakladatel moderní psychologické prózy s častým námětem „Američanů v Evropě“, autor románů a novel *Washingtonovo náměstí*, *Daisy Millerová*, *Mistrova lekce*, *Utažení šroubu*, *Listiny Aspernovy*, *Co všechno věděla Maisie*, *Portrét dámy*, které vyšly i v češtině, a dále románů *Bostoňanky*, *Američané*, *Evropané*, *Roderick Hudson*, *Vyslanci*, *Zlatá číše*, *Křídla holubice* a mnoha dalších, česky bohužel nevydaných.

Před 135 lety, 15. 4. 1878, se narodil švýcarský prozaik **Robert Walser** (†1956). Za svého života nedosáhl téměř žádného úspěchu a ohlasu, ačkoli jeho dílo přitahovalo pozornost např. Franze Kafky či Maxe Broda. Své tři značně autobiografické romány vydal v rychlém sledu v letech 1907 až 1909: *Sourozenci Tannerovi*, *Pomocník*

a *Jakob von Gunten*. Větší pozornosti se mu dostalo až po druhé světové válce, zvýšený zájem o jeho dílo se projevil v poslední době. Také u nás byly v letech 2005 až 2007 konečně vydány tři zmíněné romány.

Před 80 lety, 15. 4. 1933, se narodil ruský spisovatel **Boris Strugackij** (†2012), který psal spolu se svým bratrem Arkadijem (1925–1991) filozofické romány v žánru sci-fi (např. *Obydlený ostrov*, *Kulhavý osud* či *Město zaslíbené*), mj. spoluautor filmu *Stalker* Andreje Tarkovského.

Před 45 lety, 16. 4. 1968, zemřela americká prozaička **Edna Ferberová** (*1887), autorka románů *Loď komediantů*, *Život pro tebe*, *Cimarron* a dalších, z nichž mnohé byly zfilmovány.

Před 85 lety, 17. 4. 1928, se narodila americká židovská prozaička a esejistka **Cynthia Ozicková**, autorka románů *Důvěra* a *Stockholmský Mesias* či povídek *Pohanský rabín*.

Před 85 lety, 19. 4. 1928, zemřel český filozof, prozaik a dramatik **Ladislav Klíma** (*1878), autor próz *Utrpení knížete Sternenhocha* či *Slavná Nemesis*.

Před 30 lety, 19. 4. 1983, zemřel polský spisovatel **Jerzy Andrzejewski** (*1909), autor slavného románu *Popel a démant*, který úspěšně zfilmoval Andrzej Wajda.

Před 15 lety, 19. 4. 1998, zemřel mexický básník a esejista **Octavio Paz** (*1914), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1990); česky vyšly výběry z básní *Na břehu světa* a *Pták vteřiny* a soubor esejů *Luk a Lyra*.

Před 10 lety, 19. 4. 2003, zemřel český spisovatel **Václav Erben** (*1930), autor detektivních příběhů s kapitánem Exnerem či historického románu *Paměti českého krále Jiříka z Poděbrad*.

Před 35 lety, 20. 4. 1978, zemřel **Ferdinand Peroutka** (*1895), český publicista, kritik, prozaik a dramatik, od roku 1948 působil v exilu v Anglii a v USA, autor monumentálního *Budování státu* o československé politice v letech 1918 až 1923, fejetonů i divadelních her či románů *Oblak a valčík* a *Pozdější život Panny*.

Před 100 lety, 21. 4. 1913, se narodil český spisovatel **Norbert Fryd** (†1976), autor historického románu *Císařovna*.

Před 75 lety, 21. 4. 1938, byl za stalinistických čistek popraven ruský prozaik **Boris Pilňak** (*1894; přesné datum smrti není známo), autor románu *Nahý rok*.

Před 105 lety, 23. 4. 1908, se narodil

Egon Hostovský (†1973), jeden z nejvýznamnějších českých spisovatelů 20. století. Druhou světovou válku prožil v emigraci, do níž odešel znovu v roce 1948. Před válkou psal psychologickou prózu s etickým existencialismem (např. *Žhář*), po válce používal prvky existencialismu (*Cizinec hledá byt*), v druhé emigraci se přiklonil ke grotesknosti a ironii a k častému tématu ztracené existence (*Nezvěstný*, *Dobročinný večírek*, *Půlnoční pacient*, *Všeobecné spiknutí*, *Tři noci*, *Epidemie*). Je také autorem vzpomínek *Literární dobrodružství českého spisovatele v cizině*. Jeho díla vycházela i v překladech do angličtiny a dalších jazyků.

Před 95 lety, 23. 4. 1918, se narodil francouzský spisovatel **Maurice Drunon** (†2009), člen Francouzské akademie, autor románu *Burziáni* a sedmidílného románového cyklu *Prokletí králové* z francouzských dějin 14. století.

Před 65 lety, 23. 4. 1948, se narodil francouzský básník a prozaik **Pascal Quignard**, autor románu *Všechna jitra světa* o barokním skladateli Marinu Maraisovi, který byl úspěšně zfilmován, nositel Goncourtovy ceny za *Bludné stíny*.

Před 115 lety, 26. 4. 1898, se narodil španělský básník **Vicente Aleixandre** (†1984), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1977).

Před 75 lety, 27. 4. 1938, zemřel **Edmund Husserl** (*1859), německý filozof narozený v Prostějově, představitel transcendentální fenomenologie.

Před 15 lety, 27. 4. 1998, zemřel **Carlos Castaneda** (*1925), peruánsko-americký autor kontroverzních knih, které popisují jeho učednictví u tradičního amerického čaroděje z tradice Tolteků; česky vyšly např. knihy *Kolo času*, *Aktivní tvář nekonečna*, *Oddělená skutečnost*, *Učení dona Juana* aj.

Před 65 lety, 28. 4. 1948, se narodil anglický prozaik **Terry Pratchett**, autor oblíbeného rozsáhlého cyklu fantasy románů *Úžasná Zeměplocha* (dosud 39 románů).

Před 150 lety, 29. 4. 1863, se narodil a před 70 lety, **30. 4. 1933**, zemřel **Konstantinos Kavafis**, novořecký básník, jehož život a tvorba jsou spojeny s řeckou diasporou v egyptské Alexandrii; česky vyšel výbor z jeho díla *Nebezpečné touhy*.

Před 130 lety, 30. 4. 1883, se narodil **Jaroslav Hašek** (†1923), český prozaik, autor veledíla české i světové literatury, nedokončeného románu *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*.

Nový korespondent se představuje

G'day!

Dnes se Vám poprvé hlásím z jižní polokoule, z největšího ostrova na světě nebo, pokud chcete, z nejméně kontinentu. Ze země, která pro její původní obyvatele byla po tisíciletí „land of Dreaming“, zemí Snění. Staří kartografové ji poeticky nazývali tajemnou Terra Australis Incognita. A pro současné obyvatele je to prostě Straya. Austrálie. Země kontrastů a ozónové díry. Domov rudé hory Ulluru, bumerangu, klokana Skippyho, Priscilly – královny pouště a AC/DC (což australané vyslovují jako „aka-daka“). A také skvělého vína (a lepšího se piva). Země, která se neustále (obrazně i doslova) posouvá blíže k Asii.

Dovolte, abych se Vám představil. Jmenuji se Libor Coufal. Už téměř rok bydlím v Canbeře, což je australské hlavní město, a pracuji v Národní knihovně Austrálie, jinak známé také jako NLA. Předtím jsem pracoval v české Národní knihovně. Celkově je to ale už můj druhý pobyt v Austrálii, dříve jsem žil šest let v Sydney, kde jsem pracoval v univerzitní knihovně na Sydneyské univerzitě. Troufám si tedy říct, že o Austrálii už něco málo vím. V této pravidelné rubrice bych se s Vámi rád čas od času podělil o zážitky a události ze světa knihoven a knihovníků u protinožců neboli Down Under (čtete jako „daun anda“). V dnešní úvodní části bych ale rád výjimečně věnoval trochu více prostoru Austrálii obecně, abych Vás uvedl do kontextu.

Historie evropského osídlení Austrálie je poměrně mladá. V roce 1788 byl založen Nový Jižní Wales jako trestanecká kolonie, kam britské impérium posílalo své vězně. Většinou nešlo o těžké zločince, ale drobné zlodějíčky. Británie tak řešila problém přeplněných věznic. Australané jsou na tuto svou minulost docela hrdí – 26. leden, den, kdy u australských břehů přistála první flotila s trestanci, je státním svátkem a australským koničkem je pátrání v archivech a knihovnách po rodinné historii. Objevení trestaneckých předků je kupodivu považováno za úspěch. Nedlouho po založení Nového Jižního Walesu následovalo dalších pět kolonií. Ty se v roce 1901 spojily do jednoho státního celku, Australského svazu. Austrálie se dnes skládá ze šesti států (původních kolonií) a dvou teritorií. Formálně je hlavou Austrálie stále britská královna, která je zastupována guvernérem (v současnosti guvernérkou). Austrálie má ale samostatný parlament a federální vládu v čele s premiérem (v současnosti premiérkou). Každý stát má kromě toho svou lokální vládu a parlament. Od svých trestaneckých počátků urazila Austrálie obdivuhodnou cestu a dnes je to jedna z nejvyspělejších zemí na světě s vysokou životní úrovní, demokratickým státním uspořádáním a poměrně dobře fungující multikulturní společností. A Britové? Ti se dnes dobrovolně stěhují do Austrálie za teplým, slunečným počasím a příjemným životním stylem. Což jen dokumentuje platnost přísloví o tom, že kdo se směje naposledy, ten se směje nejlíp.

Austrálie má necelých 23 milionů obyvatel. Na tento počet ovšem připadá „pouhých“ 1500 veřejných knihoven – to je mnohem méně než v Česku. Je třeba si ovšem uvědomit, že zatímco je Austrálie nesrovnatelně větší rozlohou a zhruba jednou tak lidnatější, hustota osídlení je velmi nízká – pouzí tři obyvatelé na čtvereční kilometr! Většina osídlení se také koncentruje v úzkém pásu kolem (zejména východního) pobřeží, zatímco vnitrozemí je tvořeno převážně pouští. Australský knihovní systém ovšem pochopitelně netvoří pouze veřejné knihovny. Kromě již zmiňované Národní knihovny má každý australský stát svou vlastní Státní knihovnu. Samozřejmě každé univerzity jsou vcelku slušně vybavené univerzitní knihovny, většinou dostupné i veřejnosti. Poměrně obvyklé jsou také školní knihovny. Státní instituce a velké soukromé firmy pak často provozují speciální knihovny. Australští knihovníci se profesně sdružují v Australian Library and Information Association neboli ALIA. Australské knihovny drží krok s vývojem ve světě, například v současnosti přecházejí na nová katalogizační pravidla RDA, na jejichž přípravě se spolupodílela NLA. Ta je také považována za průkopníka v oboru, namátkou třeba v oblastech archivace webu nebo vývoje discovery systémů.

Tolik tedy dnešní stručný úvod. Snad mi odpustíte to, že jsem se nevěnoval příliš knihovnickým tématům, a slibuji, že se příště polepším.

Z Canberru zdraví **LIBOR COUFAL**

V Dánsku si uvědomují nutnost podpory čtenářské gramotnosti pro úspěšné absolvování nejen základní, ale i střední školy především u chlapců.

Školy ve spolupráci s veřejnými knihovnami se snaží obnovit jejich zájem o čtení. Většina chlapců jej ztratí po nástupu na střední školu, kdy jsou nuceni číst texty, které nejsou pro ně zajímavé. Přesto úspěch románů jako například *Harry Potter* ukazují, že je možné hochy literaturou zaujmout. Mladí dávají přednost čtení časopisů a knih, beletrie a odborná literatura je u nich méně populární. Jednou z možností je nabídnout jim čtení ve vhodném formátu pro smartphony a tablety nebo využít zvukové knihy. Nová generace se narodila do světa s mobilními médii, která naprosto mění jejich přístup k získávání informací.

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 45, No. 4/2012, s. 4–5)

Když nemohou lidé přijít za knihami, tak musejí knihy přijít za lidmi, řekli si v knihovně v německém Chemnitz.

Již v letech 1967–1999 se chemnitzská knihovna věnovala mimořádně sociální práci se specifickými skupinami obyvatel. Až do roku 1999, než byla spolupráce přerušena, zásobovala knihami až do domu sociální ústavy, mateřské školy, domovy seniorů. Počátkem roku 2012 byl ve městě Chemnitz spuštěn projekt mobilních knihoven, který zajišťuje základní právo na přístup k informacím všem členům v demokratické společnosti. Tato nová služba se zaměřuje nejen na handicapované uživatele a seniory, ale také na děti a mládež v místech, kde není žádná veřejná knihovna. Magistrát města dodávkovou službu finančně i mediálně podporuje a po roce existence projektu budou vyhodnoceny výsledky.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen*, Jg. 5, Nr. 4/Dezember 2012, s. 214–215)

Koncem minulého roku se ve Varšavě uskutečnil studijní projekt pro profesionální knihovníky z celé Evropy.

Byl věnován problematice nových médií ve vzdělávání a profesionálnímu růstu knihovníků a měl přispět nejen k výměně zkušeností, ale také k seznámení se s praxí používanou ve vzdělávání v zemích Evropy. Organizátorem projektu byl institut *Ósrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Kom-*

puterów ve Varšavě. Jeho účastníci konstatovali, že začlenění nových technologií a médií do vlastní práce je důležité. Většina zemí aktivně využívá e-learning, platformu Moodle apod. Výbornou zkušeností bylo naučit se v rámci workshopů pracovat s novými programy *Screencasting* a *Storytelling* a využívat je při práci a propagaci knihoven. Zajímavou možností je spolupráce s dalšími vzdělávacími institucemi díky platformě *e-Twinning* a využívání *Moodle* při zvyšování vzdělanosti knihovníků.
(*Knížnica – Ročník 13, číslo 11–12/2012, s. 46–47*)

Díky štědré podpoře sponzorů Ernst-von-Siemens-Kunststiftung, Gesellschaft der Bibliophilen a der Maximilian-Gesellschaft mohla Bavorská státní knihovna restaurovat vzácné tisky a rukopisy ze sbírky *Libri impressi rari*.

Kořeny této speciální a exkluzivní kolekce mimořádně cenných tisků spadají do první poloviny 19. století. Sbírkou, která obsahuje bohatě ilustrované tisky, především krásné rytiny, zajímavé muzejní kousky, poklady velké umělecké a kulturní hodnoty, utřídil hlavní knihovník Friedrich Wilken (1777–1840). Sbíрка obsahuje vzácná vydání polské poezie z 16. století, slavnou knihu o kostýmech 17. století Hanse Weigela, 500 rytin a leptů ze sbírky toskánského velkovévody Ferdinanda de Medici apod. Kompletní sbírka bude digitalizována díky sponzorům.
(*Bibliotheks Magazin* – No. 3/2012, s. 31–36)

Filipínská univerzita v Dilimanu zpracovala právní studie pro vybudování specializovaných informačních center ve třech vybraných filipínských regionech v Centra Luzon, Calabarzon a Mimiropa.

Cílem studie je identifikovat a popsat postup činnosti těchto center a připravit jejich inovační a transformační roli s cílem zachování historického a kulturního dědictví na Filipínách. Projekt zkoumá dopad programů, projektů a služeb na výzkum, vývoj a propagaci tohoto dědictví. Stávající kulturní centra již shromažďují materiály vztahující se k různým etnickým skupinám Filipín, materiály jsou k dispozici pro potenciální badatele a jsou soustředěny v místních knihovnách a archivech. Projekt ocenila IFLA v roce 2012 Student Paper Award.
(*IFLA Journal* – Volume. 38, No. 4/2012, s. 299–301)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BERTRAND, Anne-Marie. Les bibliothèques. 4. éd. [Knihovny.] Paris: Découverte, 2011. 126 s. Repères, num. 247.

ISBN 978-2-7071-6987-7

Kfe 39.391

BIX 2012 : der Bibliotheksindex : ein Sonderheft von B.I.T. online / Herausgeber Christoph-Hubert Schütte in Zusammenarbeit mit dem Deutschen Bibliotheksverband. [Ukazatele výkonnosti knihoven 2012. Zvláštní číslo časopisu B.I.T. online.] Wiesbaden: Dinges&Frick, 2012. 60 s. : il., grafy, mapy, tabulky.

Kfe 9.477/B

International standard ISO 11620 – Information and documentation – Library performance indicators / International Organization for Standardization. 2nd ed. [Mezinárodní norma ISO 11620 – Informace a dokumentace – Ukazatele výkonnosti knihoven.] Geneva: International Organization for Standardization, 2008. vi, 86 s.

Kk 39.380

JERRARD, Jane, Nancy BOLT, and Karen STREGE. Privatizing libraries. [Privatizace knihoven.] Chicago: American Library Association, 2012. 56 s. : tabulky. ALA Editions. Special Reports.

ISBN 978-0-8389-1154-9

Kfca 39.258

LIDMAN, Tomas. Libraries and archives : a comparative study. [Knihovny a archivy. Srovnávací studie.] Oxford: Chandos, 2012. xvi, 123 s. : il. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-642-5

Kf 39.435

Standard pro dobrou knihovnu : metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Praha: Národní knihovna České republiky, 2012. 11 s. : barev. il.

ISBN 978-80-7050-616-5

Kk 9.538/B

Organizace knihovních fondů

Archiving 2012 : preservation strategies and imaging technologies for cultural heritage institutions and memory organizations : final program and proceedings / general chairs: Mogens Koch, Jonas Palm. [Archivace 2012 : zachování strategií a zobrazovacích technologií pro paměťové instituce. Závěrečný program a materiály z konference.]

Springfield: Society for Imaging Science and Technology, 2012. vi, 276 s. : il., grafy, tabulky. ISBN 978-0-89208-300-8, ISSN 2161-8798

Oaag 39.379

SANCHEZ, Elaine R., ed. Conversations with catalogers in the 21st century. [Konverzace s katalogizátory v 21. století.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2011. xii, 283 s. : il., grafy, tabulky. Libraries Unlimited library management collections. ISBN 978-1-59884-702-4

Od 39.265

Sítě knihoven

Biblioteca Antiqua 2012 : sborník z 21. konference, 7.–8. listopadu 2012, Olomouc / editoři Rostislav Krušínský, Tereza Vintrová. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci ; Ostrava: Sdružení knihoven České republiky, 2012. 259 s. : il., faksim.

ISBN 978-80-7053-298-0

(Vědecká knihovna v Olomouci)

ISBN 978-80-86249-66-7

(Sdružení knihoven České republiky) Ti 39.411

GONDOVÁ, Zdenka. Historický knižniční fond Univerzitnej knižnice Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici : bibliografický súpis. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2012. 115 s. : barev. il., faksim.

ISBN 978-80-557-0382-4

Tb 9.532/B

HOMOLOVÁ, Ludmila. Sprievodca historickým knižničným fondom Univerzitnej knižnice Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2012. 47 s. : barev. il., faksim.

ISBN 978-80-557-0383-1

Tb 9.533/B

Služby knihoven

ROBERTS, Ann, Stephanie G. BAUMAN. Crash course in service for seniors. [Rychlokurz služeb pro seniory.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2012. ix, 154 s. Crash course.

ISBN 978-1-61069-079-9

Sbd 39.264

ŠEDIVÝ, Marek, Olga MEDLÍKOVÁ. Public relations, fundraising a lobbying pro neziskové organizace. Praha: Grada, 2012. 138 s. Management.

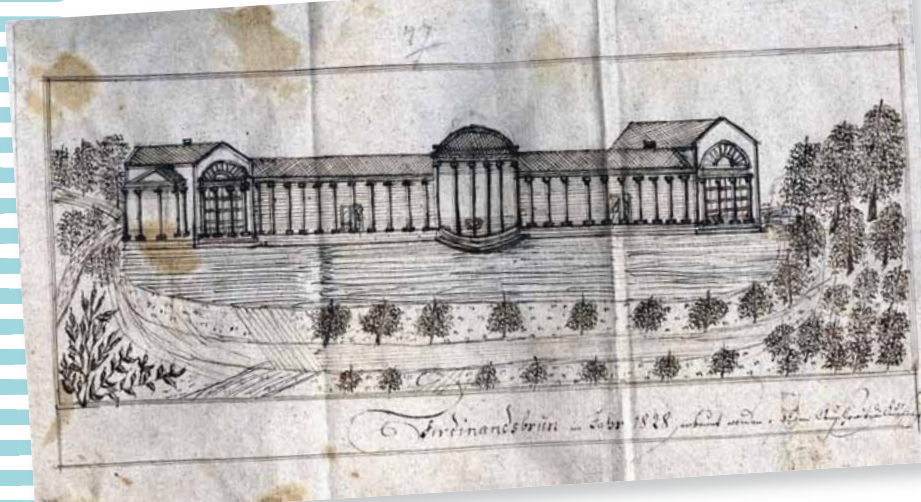
ISBN 978-80-247-4040-9

Zd 39.409

WEIBLE, Cherié, Karen L. JANKE, eds. Interlibrary loan practice handbook. [Příručka mezi knižničních výpůjčních služeb.] Chicago: American Library Association, 2011. x, 131 s.

ISBN 978-0-8389-1081-8

Sab 39.177

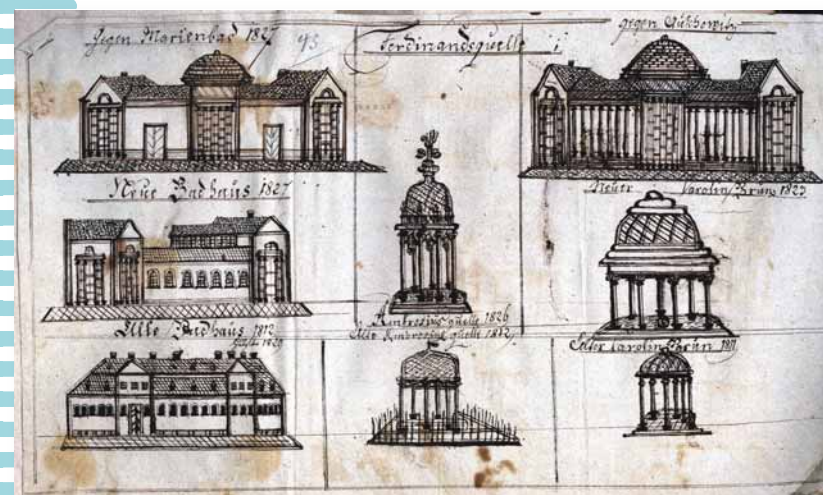
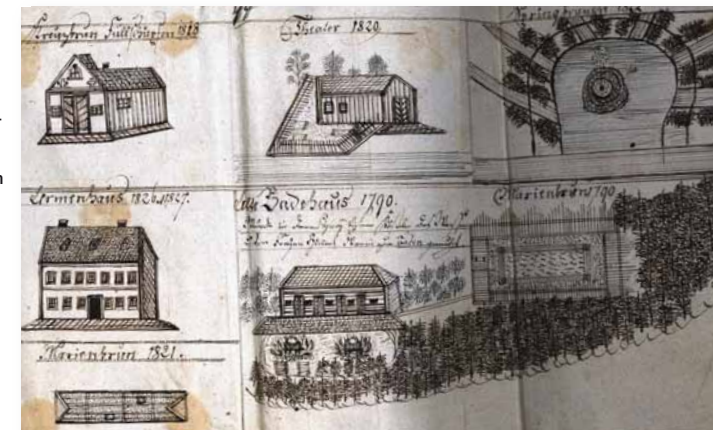

Ferdinandův pramen byl postaven v roce 1828 – pohled směrem od Úšovic

Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA

Stavby v Mariánských Lázních s roky jejich výstavby nebo přestavby:

1. Stáčírna Křížového pramene. Přestavba z roku 1818. V Kronice se o prameni praví: „U Křížového pramene, uprostřed velkých skalisek, křovin, smrčín a močálu, stála tehdy dvě dřevěná stavení a mlýn. Na místě starého přístřešku, kde se z pramene získávala sůl, nechal velebný pan abbé Ambros Schmidt postavit domek pro lázeňské hosty s jedním velkým a několika malými pokoji.“
2. Divadlo 1820
3. Kašna s vodotryskem
4. Chudobinec 1826 a 1827
5. Staré lázně 1790. Ve dvou železných kotlech se pod širým nebem ohřívala voda ke koupání
6. Mariin pramen 1790
7. Mariin pramen 1821

Stavby v Mariánských Lázních zachycené v roce výstavby nebo přestavby:

Nahoře Ferdinandův pramen – vlevo pohled od Mariánských Lázní, vpravo od Úšovic

V prostřední řadě zleva Nové lázně v roce 1827, uprostřed Ambrožův pramen v roce 1826 a vpravo Nový Karolinin pramen v roce 1823

Spodní řada zachycuje Staré lázně, postavené ve dvou fázích v roce 1812 a 1820, Starý Ambrožův pramen v roce 1812 a Starý Karolinin pramen v roce 1811

**S NÁMI VŽDY
ALL INCLUSIVE!**

*Březen –
měsíc čtenářů
v knihovnách*

mancaft

SKANSKA

BŘEZEN
měsíc čtenářů
3

skip

Botanická zahrada
Přírodovědný ústav
Praha